

החטיבה במלתמת יום הכיפורים

6.10-22.10.73

הקדמה

באישון לילה, אחרי גיוס מפתיע וחפזו, חומשו הטנקים ווודו, ולאחר שעות של נסיעה דרומה הגיעה החטיבה אל הגיורה המרכזית של תעלת סואץ, כדי להטות שכם, בצד הכוחות הסדירים, בהגנה ובכלימת הצבא המצרי.

חטיבות רבות והשתתפו בקרבות הבלימה ובקרבות הפריצה שבאו אחריהם, אך נדמה לנו, כי ניכח אופים וציתוים היתה הסיבות מיוחדת למבצעים של החטיבה.

לחימתה של החטיבה החלה בשבוע של בלימת האויב, קרבות הבלימה שלה הגיעו לשיאם בהדיפת הסתערות טנקים של המצרים, שנשברה רק כאשר הגיעו התוקפים למרחק של כמה עשרות מטרים מן הטנקים שלנו. בשלב הבא של הלחימה נטלה החטיבה חלק במבצע הפריצה לצליחת התעלה, שעה לפני שיצאו היחידות האחרות לקרב פתחה החטיבה בהתקפת הטעיה על האויב, וכל עתודותיו וכלי נשקו הוסגו אל גדריה, עובדה זו היתה אחת הסיבות העיקריות להצלחתו של מבצע הפריצה.

עד באותו לילה השתתף כוח החטיבה בפריצה עצמה, ופתח בהצלחה את ציר עכביש להתקדמות כוחותינו. ציר זה היה ציר התנועה היורד אל התעלה, שנשאר פתוח ביומיים הבאים. אותו כוח אף בלם ראשון חטיבת טנקים "טי. 62" מצריים, שתקפה את הציר מדרום, כדי לנתק את כוחות הצליחה מעורם.

במקביל פתחה החטיבה את ציר טרטר, המקביל לציר עכביש מצפון. לאחר שבמשך יומיים נכשלו כוחות אחרים בניסיונותיהם לפתוח ציר זה, לאחר סינוי הציר ממוקשים החל גודר של החטיבה בגרירת גשר-הגלילים אל התעלה, פעולה זו, שנמשכה יום תמים, תחת הפגזות ותקפות מטוסים, היתה כרוכה במאמץ ארגוני של שליטה מתמדת בכל הטנקים ותיאום מלא בין אנשיהם. עוד באותו יום הוכנס הגשר למים, ולמחרת כבר עברה עליו עוצבת טנקים אל הגדה המערבית של התעלה.

באותו זמן החל כוח אחר של החטיבה ב"לחץ" צפונה במגמה לרחיב את מסדרון המעבר לגדה המערבית. מאמץ זה נמשך, למעשה, עד שנכנסה הפסקת האש לתקפה ובסיומו הוכפל רחבו של המסדרון מ-5 קילומטרים ל-11 קילומטרים. המשתתפים הקילומטרים הראשונים נפתחו בהתקפת הפתעה של שתי חטיבות מתוגברות; לעזמת זאת נפתחו ששת הקילומטרים הנוספים בלחימה קשה וממושכת של שניים מגדרי החטיבה, שסבלו אבידות רבות עוד במבצעים הקודמים. המקום שאליה הגיעו הטנקים של החטיבה בסופה של הלחימה נקבע כגבול הפסקת האש באותה גיורה.

באיוור זה נשארה החטיבה כשבועיים, ואחר-כך חצתה את התעלה והתפרסה בגיורה רחבה, בקו המערבי ביותר, מול כוחות הארמיה המצרית הראשונה, במקום זה עמדו הטנקים, תוך הקריית אש ויומיות, עד ביצועו של ההסכם להפדת הכוחות.

119 מלחמי החטיבה נפלו במלחמה, רבים נפלו בימי הקרבות הראשונים ורבים נפלו בקרבות הפריצה ובקרבות להרחבת המסדרון. הספר הזה הוא סיפורם וסיפוריה של החטיבה.

פקודת היום של מפקד האוגדה עם פרישתו

לוחמים,

לפני שלושה ירחי חודשים יצאנו יחד למלחמה. היתה זו מלחמה קשה ועקובה מדם. ביום הכיפורים נזעקנו, אנחנו אנשי מילואים, ויחדיו חשנו אל החזית המתמוטטת. אוגדתנו חזר לחימת גבורה ומאמץ עליון של כל אחד מכם עצרה את הכוחות המצריים. היתה זו האוגדה שלנו שיומה ולקחה על עצמה את בניצוח הקשה, המורכב והאכזרי שבמהלכי המלחמה — מבצע צליחת התעלה. צליחת התעלה היא שהביאה את הניצחון במלחמה, ועליו לזכור שנצונו במלחמת יום הכיפורים הוא הגדול בנצחונות שהיו לנו. אם — למרות מחדלים וטעויות, למרות כשלונות והכשלות, למרות אבדן עשתונות ואבדן שליטה הצלחנו להגיע לניצחון, טוב שנדע כולנו, שהיה זה הניצחון הגדול ביותר שנחל צה"ל מעודו.

אנחנו נלחמנו, מאות מטובי לוחמינו נפלו בקרב ורבים יותר נפצעו במהלכי המלחמה — אך ניצחנו!

אתם, למרות הכל, ניצחתם, ועשיתם זאת במסירות, בהקרבה עצמית, בעקשנות ובגבורה. לאחר המלחמה המשכתם באותה התמדה ובאותה רוח טובה לשאת בנטל היומיומי, לעמוד בעבודות התבצורת אדירות, לעמוד מול אש ולהשיב מלחמה שעה.

עם סיום המלחמה הודעת, שאשאר איתכם כל עוד יידרש שירותנו במילואים. הבטחתי להישאר איתכם, אך היום אני נאלץ לעזוב אתכם.

לכם, חיילים, שהנכם הגיבורים האמיתיים של המלחמה הזאת, אני חייב הסבר. המלחמה נסתיימה. נסתים שלב דיונים על הסדר עם המצרים, ואני חש, שהכרחי להילחם היום בחזית אחרת. הכרחי להילחם, ובכל הכח, כדי למנוע מלחמות נוספות בעתיד. לכן אני עוזב. רצוני שתדעו, שמעולם לא שירתו במהיצת לוחמים כמוכם; אתם הייתם הגדולים שבכולם! מעולם לא חשתי באחווה לוחמים ויחסי רעות כפי שיש באוגדה שלנו. היה זה בית חם, שנתן לי תמיד את הביטחון בכוחנו וביכולתנו.

אני עוזב אתכם היום בצער. איחולי לכל אחד מכם, שיחזור במהרה לביתו, אך אם נצטרך לשוב ולהילחם — אני מבטיחכם לחזור ולהילחם איתכם יחד.

דברי המח"ט טוביה

חברי הלוחמים.

דרך ארוכה עברנו יחד מאז נקראנו אל הנשק ואל הגנת המדינה בעצם יום הכיפורים. לחמנו במערכה כבדה ובקרבות מרים. ידענו את שמחת הנצחון ואת הכאב היגון על חברינו שנפלו. כך חיינו ימים ולילות. בלא שינה ומנוחה. כך עברנו קרב אחר קרב. החטיבה הוטלה אל המערכה בפתאומיות. אך ידענו להתארגן במהירות. וסלוגותנו היו מן הראשונות שהגיעו אל החזית ותגברו את כוחות הצבא הסדיר שעסקו בבלימה.

משימות כבדות הוטלו עלינו ואנחנו יכולנו להן. עמדנו בגבורה בקרבות הבלימה היינו מן הכוחות העיקריים שהשתתפו במכצע הפריצה ובתפיסת ראש הגשר. מהלך זה הביא לשינוי הגדול ביותר במלחמה זו.

בימיה האחרונים של המלחמה לחמנו בקרבות מרים. כדי להרחיב את ראש הגשר צפונה ולמנוע את ניתוקם של הכוחות הצולחים.

שמות כמו: "חמודיה", "מכשיר", "כשף", "טליויה", "לכסיקו", "עכביש", "טרטור" ו"מסורי", ישארו חרוטים בזכרוננו. כי שם היינו עדים לגילוי גבורה והקרבה שלא ידענו כמותם במערכות ישראל.

בזכות מטירתם והקרבתם של לחמי החטיבה, התלכדנו כלנו בכור ההיתוך של האש והפלדה והפננו לנוף אחד של אחוזה וגבורת לחמים.

מחיר כבד שילמנו במערכה — 119 מטובי לחמינו נפלו בקרב. הם נפלו הותירנו אחריהם כדי להציב גליעד לגבורתם. נהיה ראויים לזכרם ונישא פעלם בקרבנו לאות ולמופת.

6 באוקטובר 1973

ביום הכיפורים, בשעה 09:00 בבוקר הגיעה אל יהודה בבר, הסממ"ט פקודת גיוס מאת האוגדה, יהודה ניסה להעביר את הפקודה אל מרכז הגיוס ביפו, אך שם תפוסים כל הטלפונים שהרי מאז השעה 7:30, עוסקת החטיבה בהתרעת "פעילי הגיוס".

כ-20 דקות חולפות עד שעונה מרכז הגיוס לקריאה, בקולו של יהודה ניכרת התרגשות מה בשעה שהוא פונה בטלפון אל עמי, מפקד מרכז הגיוס ומעביר אליו את ה"קוד" לגיוס בצווי "גיוס האמת" להבדיל מ"צווי התרגול". ע"פי הנהלה במקרים כאלה, מתקשר עמי בחזרה לשדה תימן כדי "לאמת" את הפקודה. הפעם עונה הממ"ט אל"מ טוביה לקריאה הטלפונית והוא מעביר שוב את "קוד הגיוס". במרכז הגיוס נשלפים התיקים צווי הקריאה למלחמת "יום הכיפורים", ושוב מצלצלים אנשי המרכז אל מאתים וחמישים פעילי הגיוס, כך החלה "מכונת החטיבה" לנוע אל המלחמה.

אמר, "בוא מיד למרכז הגיוס כנראה שיש מלחמה". לעת האמת מתחילות "לצוץ" פה ושם מכוניות פרטיות של אנשי מילואים שונים שנטרדו בעצם ממנוחת יום הכיפורים שלהם. כולם נוסעים "כמו משוגעים" וישראל מגיע בטרמפים אל מרכז הגיוס.

כאן נמצאו כבר כל 250 פעילי הגיוס. בתוכם יוני שלישי גודד 409. יגאל. קצין הרכב החטיבתי רס"ן יצחק הכחוב מ"פ בגדוד 409, ומפקד חולית משיכת הרכב.

ישראל פתח בעבודת תדריך "ראשי האוורים". הם נכנסו אל החדר זה אחר זה וקיבלו לידם תיק ובו רשימות "ראשי החוליות והחיילים שבאוורים". בחדר אחר היה יוני עוסק בתדריך "ראשי הצירים". מי שנשלם תדריכו, יצא מיד לדרכו כשהוא נעזר בכלי רכב אווריים שגויסו לתפקיד זה. כמעט מן המכוניות נהגו נשים שבעליהן גיוס כבר והן מלאו את התפקיד בנאמנות.

ב-11:30 נחלט סר"ן הכחוב, מפקד חולית משיכת הרכב אל חניון האוטובוסים שבקרבת משרד הריטיז בחולון, ע"פי הנהלה. צרכיה היתה החטיבה לקבל לידיה בשעה זאת אחד עשר אוטובוסים ראשונים, שמחלפה שעה האוטובוסים לא הגיעו, יצאו עמי וחגיית אליגון בעקבות רס"ן הכחוב אל החניון. לעיניהם נגלה חניון "מבולגן" ויוכחים" תיכוניים" רגילים. השנים החליטו להזעיק אל המקום עשרה חיילים כדי שישיעו להם במלאכת אחור האוטובוסים. "המיון הבלתי צפוי נמשך שעות ארוכות.

בשדה תימן כבר דאג עמרם. ספק. הסרת דבנותיהן של 30 משאיות "ול" ורסיות כדי שיהיה אפשר להעמיס עליהן התמושת במלגות, אך דא עקא שאותן מלגות חסרו, כיון שהדש קודם לכן נקבע כי כל "נושא התמושת" נתון באחריות האוגדה. ארבע מלגות שנמצאו במפעל התעשייתי הסמוך סיימו במחרון בעיות התמושת של החטיבה 600.

הממ"ט נחלט בעיות חוסר המקלעים. אותו יתוש, המקלעים, הודרך את מנוחתו למן היום שהגיעו הטנקים לחטיבה. מקלעיהם המקוריים של טנקי ה-60 אינם טובים לתנאי החימה אצלנו, בעיקר משום "שהשן" שלהם נשברת בקלות. לפיכך נוגהים להחליפם במקלעי הבריאונינג המקובלים בצה"ל. אך כל כמה שווה הממ"ט מתיגע בכישות רשמיות ובפניות אישיות אל

ביום שלישי, שנים באוקטובר, העביר נבו. קצין האג"ם של החטיבה, התראה על כוונתו לגיוס אל מרכז הגיוס החטיבתי ביפו. מרכז זה אחראי על גיוס חיילי החטיבה, בכל הארץ. "מדי והב" שברדום ועד הקבוצים "דן" ו"דפנה" שבצפון. בעבודתו הוא נעזר במרכז הגיוס ה"משני", הנמצא בשדה תימן, מקום מחנה הקבע של החטיבה. ההתראה הכניסה את אנשי מרכז הגיוס לכוננות. ביום השישי, יומיים לאחר מכן, ביקר גיקי, סגן מפקד האוגדה, בקול הכירות במרכז הגיוס. גיקי הוכיח לעמי קצין הגיוס, כי צה"ל נמצא בכוננות אמת. אבל בשל מה היא אותה הכוננות, סחם ולא פירש.

וכיום שיש, החליט הסממ"ט יהודה בבר, לטור בדרכו הביתה אל מפקדת חטי' 7. יש נודע לסממ"ט כי הוכרזה כוננות ברמת הגולן, וכי מפקדת חטיבה זו יוצאת צפונה. הסממ"ט החליט לשוב אל המחנה ולברר במפקדת האוגדה אם יצאו תוראות גיוס לחטיבה. באוגדה הגרעיו את יהודה, אך השמועה אמרה כי משפחות רוטיות השתוו בדמשק, עומד לשוב למולדתן וכי מפקדת פקוד דרום יצאה בדרכה ל"סיני". ליהודה היתה הרגשה ש"משהו עומד לקרות" ולכן החליט להשאר ללון במחנה.

באשון לילה הורו ליהודה מפקדת האוגדה להחזיר בדחופות את כל החיילים הנמצאים בחופשה. אנשי החטיבה שהיו במחנה, עשו כמעט יכולתם למלא את הפקודה. בבוקר יום הכיפורים שבו כבר רוב החיילים הסדירים.

פעיל הגיוס האשון, שהגיע אל מרכז הגיוס ביפו, היה עקיבא גרום, החובש החטיבתי, עקיבא לא הרבה בדברים הצטרף אל העושים במלאכה ההועקה.

בשדה תימן, האונו קציני המטה לתדריך ואח"כ בהתאם לחרולת, החלה עבודת החימום, והתאסס... פריטי היוודת הוצאו מן המחסנים והוכנו לפני הטנקים. פלוגת טירונים שנשלחה לעזרה, סייעה בעבודה, מהם מן העוסקים במלאכה. נשאו עמם מקלטי "טרנסיסטור", אלא "ששדורי ישראל" שתקו עדוין את שתיקת יום הכיפורים.

ב-10:00 בבוקר, הקיש גינתי אליגון, רס"ר גודד 410 על דלת ביתו של שלישי הגדוד, ישראל פינקל, המתגורר ברמת גן, "ישראל",

שני הרוגים ראשונים

גורמים שונים, התנהל תהליך "הסבת הנטקים" בעצלתיים, וביום הטיסה באוקטובר היה מצב הסבת מבחינת המיקלעים כדלהלן: לגדוד אחד היו כנות, אך לא מקלעים ולשני הגדודים האחרים היום המקלעים המקורים, היינו, אותם מקלעים שנועדו לחלפה. כל מקלעי ע"כ 0.3 היה החטיבה נשלחו כשלושה חודשים קודם לכן להסבת "מקלע"יו תכלית"י ולא חזרו עדין ביום פרוץ המלחמה. מכיון שכך חסרו המקלעים גם ביחידות התרמ"ש ובוח"מי ה"דרגים".

בחנין האוטובוסים שלידי משרד הרשויו בחלוון, מתרוצצים עמי ואנשיו אחר כלי הרכב מש"היוות" בידיהם, רק באזור הדרום התנהל הגיוס כמחוננו כיון שבבאר"ש שבוע עסקו אנשי הג"א בהפצת האוסים.

בצהריום החליט המח"ט לנסות ולהזעיק את המפקדים שלפניו. המח"ט עצמו טלפן לחיפה אל סמ"ד גרוד אמנון. ש לום ע"ד גל, "יש גיוס חירום", אמר המח"ט. "תוכל לבוא מיד?". "כן, אני בא", ענה עירינגל. הוא קרא לקצין החירום הגדודי, הגר בשנותה שלו, ויצא לדרך.

גם את אמנון, המח"ט, חבר קיבוץ ג'ת שברדום, הזעיקו באמצעות הטלפון. ואח"כ בא רכב של החטיבה כדי לקחתו לבסיס, "על הגיוס החולט כנראה בגלל שתי סיבות", אמר המח"ט לאמנון, "ראשית, מתברר, שתרגיל אימונים של הצבא המצרי, שהיה אזורי התחום. ע"כ לעבר התעלה, שבינת, את מצרים עובות משפחות של יוצעים רוסיים ושתי משפחות טוביטיות", אמנון היה, לפי שעה, הראשון בין חיילי הגדוד שהגיע לבסיס, והוא פנה לאגף את המשטירות.

מפקד הסיוע, סא"ל ראו"ב (רובי) קיבל את פקודת גיוס לפני הצהריום בביתו בחיפה ויצא מיד לבסיס הקבע של יחידתו. בבית החולים "הדסה" בירושלים הכריזה כוננת כבר ב"10 בבקר, ד"ר קלמן גויטין העובד במחלקת ילדים של בית החולים, היה ביום הכיפורים בתורנו במחלקת, הוא טלפן אל רעייתו ושאל אותה אם הגיע צו גיוס. היא השיבה בלילה. הצו הגיע רק בשעות אחר-צהריום, בשל העיכוב בחלוקת כלי-הרכב.

ש מיל, מ"ש בגדוד אמנון, היה ביום הכיפורים בביתו כמעונות הסטודנטים של הרה"פופים בירושלים, שמיל מצא את בניו הפרטים של בני המג"ד עו"ד רס"ן בצבא הקבע ותוך פ"מ, השייך לחטיבה על-פי מינוי אמנון, הוא אל עבודת ההצטיידות. בצהריום ובצהריום הוא אל עבודת ההצטיידות.

ב"2 בצהריום שמע עמא"ש יונפלד, חבר קיבוץ שירי, רעש מטסיים ממריאים משדה התעופה הצבאי השכן, שמאי הדליק את מקלט הרדיו והואין עם כל תושבי ישראל לחודרת הקריין אל פרוץ המלחמה. הוא התקשר בטלפון אל מפקדת החטיבה ושם נאמר לו לצאת מיד לשדה-תימן. הוא ארו כמה הצפים הוויים, נפרד מאשתו ויצא לדרך.

ב"3 אח"כ, הגיעו 20 האוטובוסים הראשונים בהנהגתו של עמי אל מרכז הגיוס. יגאל מפקד "נקודת השילוח", שיגר את האוטובוסים לעידום. בעבודת הארגון סיע עתה מישק, המסמ"ט השני של החטיבה, אשר שהה ביום הכיפורים בבית קרובו בערד.

במשך השעות הבאות הגיעו האוטובוסים טיפון טיפון ונשלחו ליעדיהם. בערב החליטו אחרים מאנשי מרכז הגיוס לצאת לשדה-תימן. עינו של יגאל נחה על פנסו של עמי. "מה עם הפנס הזה, אתה צריך אותו?", שאל, "בסחה, צריך", השיב עמי. יגאל שלף את העט הכדורי הפלאסטי שלו; "בוא נתחלף", אמר. מאוחר יותר התברר, כי הפנס שקיבל יגאל במעשה החליפין המורח הוא היה מקור האור היחיד שסייע בתדלוק הלילה של הסנקים והחול"מים בימים הראשונים של המלחמה.

בשדה-תימן נחגבר המח"ט קצין האג"מ טלפן שוב ושוב אל לדרך, אך האוטובוסים נעו לדרום באיטיות בגלל העומס על צירי התנועה. המח"ט היה נתון כל העת ללחץ מצד האוגדה: "שלח את מי שתשלח ובלבד שהפלוגות יורד למטה", אמרו לו. אחר הצהריום זומין אליו המח"ט את המג"ד אמנון. "אמנון אני מצטער", אמר, "הסמ"ד שלך קוצין החירום נהרגו בתאונת דרכים ליד רהובות". אמנון, שחשש מירידה חדה במוראל של אנשי הגדוד, שחיבבו מאד את השניים, מסר את הנשורה המרה למפקדי הפלוגות בחשאי, כשהוא מציג על הנסיבות שאלצו אותו לעבור לסדר היום על מות שני קציניו הטובים.

עכשו חסרו שחטיבה שני סמג"דים, אחד בגדוד אמנון והאחר בגדוד עובד. לגדוד עובד הביאו את ישעיהו ביטל שהיה מ"ש בחטיבתו הקודמת. לגדוד אמנון הביאו את חיים אלקן, שבמים כתקנום היה חניך בפ"מ, אלקן לא הכיר את המג"ד, אך רוב הקצנים ואנשי הצוותים היו מזכרים לו מימי מלחמת ההתשה. והדבר כבר בהודעת ההגנת בשטחן.

השעות חלפו במהירות והאוטובוסים עברו את צירי האיסוף, בדרך כלל לא היה צורך להמתין. מגיעים לנקודת המפגש, ממלאים את האוטובוס באנשים ויוצאים לדרך. במרכז הגיוס התקבלו כל הזמן הודעות על סגירת מפגשים. וכשעה 2 אחר הצות הודיעו על סגירת המפגש האחרון.

השעות הקטנות של הלילה מצאו את חיילי המילואים של החטיבה נהרסם מכל קצות הארץ לשדה-תימן. הם באו למלחמה באוטובוסים, במשאיות, במוניות ובטרמפים, עם חתרמילים והמוזודות המגבת ושיני זוגות הלבינים והסנדביץ' שהכינו בבית. היו שאמרו בעת הפגרה הממשחחש: "בחיכם, עוד יומיים אני כאן. פעם ראשונה שאני הולך לצבא?".

ובאוטובוס, בין מהדורת השעות למדורת החדשות, חזרו וסיפרו לו זה על ההרחשות והמאורעות שקרו מאז הקריאה האחרונה למילואים, היה לו לילה חמים של סוף הקיץ, וכשבו מן המלחמה כבר היו בטוף תקופת החורף.

התארגנות וירידה

כדי לרוז את ההתארגנות החליט המח"ט לערוך את פעולות החילו במסגרת הפלוגות. וכך פנה כל חייל לגדודו, ושם כיוונוהו אל הפלוגה המתאימה. כל נקודה היתה תחת פיקוח המ"פ, שתדרך את הבאים והטיל עליהם משימות לפי הצורך. בשלב זה חשב המח"ט, כי לא כדאי לערב צוותים זה בזה, ולכן היו נטקים שוודו גם בידי אדם אחד.

ובדיקות שערכו אנשי החוליות הטכניות התברר, כי הטנקים נמצאים במצב טכני מצויין, חוץ מהמגבריים, שהיו לקויים בחלקם והוחלט לאחרי ימים אחדים. פלוגה א' של גדוד עובד מצאה את הטנקים שלה בבסיס השכן. הטנקים נמצאו שם לאחר טיפול, וכדי להסוך בונמן, הותעק לשם כל התליך החימוש והזיוד.

סמוך לתחנת הגיע החטיבה רובי, מפקד הסיוע החטיבתי, לאחר שגדוד התותחנים עלו השלים את הכנותיו. רובי נודע עם המח"ט והוחלט, כי הוא וקציניו יצטרפו אל הגוף העיקרי של החטיבה בעת שיעבור ליד מחנה "נתן" בדרכו דרומה. מן האוגדה קראו למח"ט ולקצין האנ"פ לבוא לתדרוך. עכשיו כבר חדלו שם לדבר על מובילים לטנקים. הלחץ בדרום היה חזק מאד. באוגדה פשירו על מלחמת גבורה של החיילים הסדירים בטנקים ושל אנשי המילואים במעוזים. המח"ט נתבקש להוציא מיד טנקים דרומה לכיוון טסה שבגזירה המרכזית של התעלה. המח"ט הציע שהטנקים ירדו בציר באר-שב-ע-ניצוצה - אבו-גילה - ג'בל-ליבני - רפידים - טסה. והצעתו נתקבלה ב"ל לפנות בוקר יצאו לדרך שתי הפלוגות ראשונות: פלוגה ג' ("גלן") מגדוד עובד ופלוגה ח' ("חרדון") מגדוד עזרי. מפקד "גלן" היה גבי ורדי ומפקד "חרדון" שוקה בר-און. על הכוח פיקד המג"ד עובד.

ואורחים משכמי קום נפנפו לאנשים לשלום. אחר-כך שינה הגוף את פניו והטנקים פנו אל המדבר.

ב"ל לפנות בוקר יצאו עוד ארבע פלוגות דרומה. ובראשן המח"ט ומיפקדתו הקדמית. בכוח זה היו גם המג"דים עזרי ואמנון.

כשעלה השחר נמצאו הטנקים האחרונים שנותרו בשדה הימין בהכנות לתנועה. הסככות הריקות ואריות התחמושת שהיו פזורות סביב הבהיר. כי היתה זו מציאות וכי צה"ל יצא למלחמה. אחרונים עזבו את הבסיס אנשי המיפקדה לאחר שסייעו בחימושם ובהכנתם של הכוחות הלוחמים. ד"ר, מפקד המחנה, צירף אל שירת המיפקדה רגמים ואנשי חז"מ"ש. שהושארו מאחור בגלל המחסור בכלי-רכב. הם התנדבו לצאת דרומה כ"עובדים כלליים".

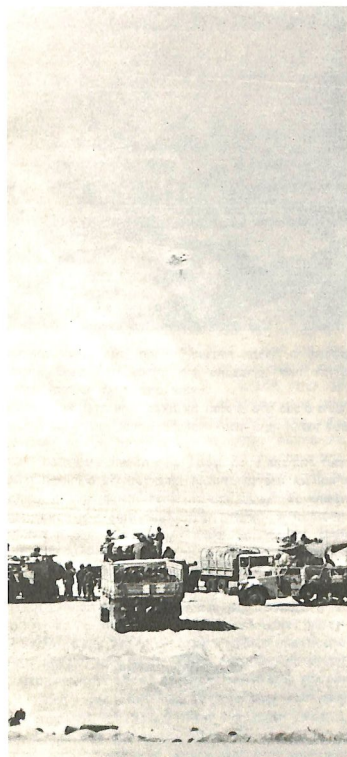
במחנה נותר עזרי מ"ש ק"ה. הסמ"ט, כשהוא "דוחף" דרומה את הכלים האחרונים. בשעות הבוקר יצאו דרומה גם תשעת תותחיו של רובי המס"ת. הישרמנים הקשישים שעליהם מרכיבים התותחנים, יצאו לדרך ארוכה. שגם כלים חדישים יותר התקשו לעשותה. הרבה תלואות מצאו אותם בדרך, ועד שהגיע התוחח האחרון אל החזית הלפני יומיים.

ביום א' צבהריים הגיעו פלוגות החלוץ לרפידים וביצעו תיאום כוונת מתי. יחידות מסודרות להספקת דלק לא נמצאו. ומפקדי הפלוגות, איש איש כמידת קסמו האישי ויכולת שכנוע שלו, פעלו למען השגת הדלק מהמיכליות שהיו בסביבה.

ברעם נמנעים הלפני כלים בתוך העיר שרשראותיהם דרומה.

מול המעוזים המכותרים

בתום יומה השני של המלחמה השתרר שקט באיזור הגירה המרכזית של התעלה. ציר מדיל, הוא ציר הרוחב בסיני, ושני הצירים המובילים אל התעלה — עכביש וטליסמן — החלו מתמלאים אט אט בטנקים ובכלי-הרכב של כוחות המילואים גדודי החטיבה הגיעו לאיזור בשעות הערב והתפרסו כך: גדוד עובד על ציר טליסמן, בהגנה על טסה; גדוד עוזי על כביש הרוחב, וגדוד אמנון משני צידי ציר טליסמן, ממערב למחנה טסה.

במחנה האוגדה שבטסה היתה הרגשה כבדה, ובבית-החולים התת־קרקעי היו הצוותים הרפואיים נחים אחרי יומיים של טיפול בפצועים מקרב חיילי הסדירים. המח"ט, שבא אל החמ"ל, האין בכשירי הקשר לשיחות עם אחדים מן המעוזים, שעדיין החזיקו מעמד. קשר מעוז הפירדאן דיווח בקול צרוד: "קצין אחד שלנו נהרג, וקצין אחר פצוע". הקצין הפצוע נשמע בכשירי הקשר כשהוא אומר: "אני מקבל הפגזות כבדות. יורים עלי מטנקים. בואו להציל אותנו". מועקה השתררה בחמ"ל. הרגשת אין אונים קשה מנשוא. בקבוצת הפקודות למפקדי החטיבות והגדודים, שהיתה בחצות, היתווה מפקד האוגדה קווים למבצע שתכליתו הצלת אנשי המעוזים. אריק שרון הסביר, כי מבצע הצליחה של המצרים הוכתר בהצלחה וכי טנקים רבים של חטיבת אמנון, שיצאו להתקפת נגד, הושמדו. על־פי תכניתו היו כל הכוחות שבאיזור צריכים לפרוץ לאורך הצירים השונים אל המעוזים. לפגזות את אנשיהם ולשוב. החטיבה נועדה לפרוץ לאורך ציר טליסמן לעבר אסמעליה.

בלילה הגיעו מיכליות הדלק הראשונות. וחלק מן הטנקים של גדוד עוזי תדלקו על ציר עכביש כשהם ניצבים בעמדות. מנות האוכל הראשונות שהגיעו החליפו את המציות המימרחים שהיו התפרים היחיד בעת הנסיעה דרומה. ידיהם של אנשי החוליות הטכניות, שליוו את הטנקים, היו עמוסות עבודה, אך המח"ט היה יכול לציין בסיפוק, כי הטנקים החדשים הוכיחו יכולת מצוינת בדרכם הארוכה.

ביום ב' בבוקר הוברה, כי מסיבות שונות לא תצא חטיבת הפריצה אל הפועל. לכן עברו הגדודים ממצב של הניין לילה, למצב של הניון יום והגדילו את המרחקים בין הטנקים. עכשיו החלו האנשים מבינים את גדול מבצע הצליחה המצרי ואת משמעותו. מהמדיה השולטת על התעלה, נראו טנקים תותחים, נגמשים וכלי-רכב רבים על מסורי ועל המיתחמים האחרים שבסביבה. "גודש הכלים", נזכר המח"ט. "הזכיר משם קן נמלים". כחו של האיויב התחזק משם מרגע לרגע בכלים נוספים. שחצו את התעלה על הגשרים שהקימו המצרים.

ב־9 בבוקר כינס המח"ט את מפקדי הגדודים לקבוצת פקודות וחליטה. אמר המח"ט: "החטיבה תתפוס את חמדיה וכשוף והבלום לכיוון מערב. את עיקר חמדיה יתפוס גדוד עוזי. גדוד אמנון יתפוס את צפון חמדיה. ואילו גדוד עובד יהיה הדרומי ביותר, על כשוף."

ההיערכות נשלמה ב־10.30 בערך. בצורה שבה התפרסה איבטחה החטיבה את שני צידי של ציר עכביש. כשהיא ניצבת מול מסורי וטלויזה שהיו בידי האיויב. מסורי הרוחקה יותר היתה מלאה בכלי-רכב מצריים ונראתה כיעד ח"ר עצום.

טלוויזיה וכסף. היו תעוים שנעזרו לשמש קו שני במסגרת קריבל. מקומם טיפוקי, למעשה, את סימו של המישור הנפרש מן התעלה ואת החלוקה של קה הגבעות.

עד מהרה פתח האוייב בהפגזה ארטילרית על נקודות היעדרות החשובות. רסיס של אחד המפוזים בעם במצחו של דוב'ל'ה, קמ"ש גדוד עובד, הוא נהרג במקום. דוב'ל'ה היה בסנק המגיד משום שהכיר היטב את האזור מתקופת שירותו הצבאי. עשרים כאן אחד". קרא עובד למח"ט במכשיר קשר, "יש לי

צהוב (צפע) אחד. נדמה לי שהוא שחור". דוב'ל'ה היה החלל השלישי של החטיבה.

הטנקים החלו ממלטים קרבות תותחים על מכשיר. ברשת הקשר החטיבתית נשמע קול חדש. קולו של רובי המס"ח. שהחל מטוח את תותחיו. רובי קיבל את הוראות הטיווח מן המח"ט ורחלדיק" כלי רכב על אמיר מסורי וטלוויזיה. גם אנשי הטנקים רשמו לזכרונם פגיעות טובות בכלי האוייב. חיילי האש נמשכו עד 12 בצצהיים, ואז הורה המח"ט לחטיבה. בהתאם לפקודה שקיבל, לחזור לתלוק על ציר מבד'יל. ואחריכך לצאת דרומה עם יתר כוחות האוגדה. כדי לתגבר את כוחותינו שבגזרה הדרומית. על גבעות המד'יה וכסף החליף את כוחות האוגדה שיצאו דרומה. גדר יואב, שנשאר יחיד בשטח במבד'יל לא היו מילכיות תלוק של האוגדה. אך לעומת זאת היה מקט תנועה עצום. כאן נעצרה החטיבה ואיבטחה את החטיבות האחרות שירדו דרומה.

לז'לבר, מ"מ 3/1, "ז'מוס". היה נדמה בעת התניה שהוא שומע קול מוכר בקשר. קול שזכור לו עוד מימי מלחמת ההתשה. הוא לא טעה. היה זה ג'ירא. המ"פ, שב שבת מרח"ב, וילבר נטל את שפופרת מכשיר הקשר ואמר לחיים, המ"פ: "נדמה לי, שזמוס האורגניאל הגיע". ואמנם, אחרי כמה דקות חיבוק התברר את "זמוס האורגניאל" בכבודו ובעצמו.

ג'ירא, גיסו של עובד, חבר בקוץ בארי שבדרום, שמע על פרוץ המלחמה בעת שהיה בטוול בארה"ב. הוא התקשר לקנבוליה הישראלית בניו יורק וביקש לחזור לארץ. שם נטלו את מספר הלפולן של מלונג והורו לו להתמין. ג'ירא המתין כשהוא צופה במכשירי הטלוויזיה ובחדשות שלא בישרו טובות. לאחר שעה קלה איבד את סבלנותו. ובחברת אשתו יצא לנטל התעושה "קנדי". נבטל התעושה אמרו לו. כי לפי שעה אין טיסות ללוד וכן אין עודים. מתי תחושנה הטיסת, ג'ירא ביק ומצא. כי "קל יש טיסה מניו יורק לפאריס. ההליט הצטרף אליה. כי "קל יותר להגן על הלאיב ספאריס מאשר מניו יורק". הם הגיעו לפאריס בבוקר. הניחו את צנורותיהם והמתינו למטוס שביאים למטוס. לטיסה שיצאה בשעה 7 ערב ללוד עלו הנוסעים לפי סדר עדיפויות: קודם כל כנבים זרים אחרים, לפי הסדר: שמוס בלוד, נציגי צה"ל בשרה התעושה אמרו לג'ירא לנסוע לביתו ולהתיב למחית בחל"ה השומ"ג. אך ג'ירא הרגיש מתוסכל: שבביל מה חזר מארה"ב? הוא גיטא לטפסן אל החטיבה, אך תקוותיו היו תפוסות כל הונם. בשעות הקטנות של הלילה הצליח להשיג בטפסן את המפקד התורן של האוגדה כסיני: "אם אתה יכול, בוא למטה". אמר המפקד. למחרת ב"ב בבוקר יצא ג'ירא בטיסה של "ארקיע" לרפידיים כשהוא לבוש עינין בבגדי החייר

הצבעוניים שלו. ברפידיים שוטט מה ושמ, עד שגילה בסדנה ארבעה טנקים של החטיבה, שהתעכבו לצורך תיקונים. ג'ירא הצטרף אליהם ויצא לטיווח טסה. מאחד המטיקים נטלו הוא לוח תדרים ולפיו כיוון את מכשיר הקשר שלו לרשת הפלוגתית. לאחר קבלת פנים כפלוגה הלך ג'ירא לפרישת היחיות עם עוזי, המג"ד, ושמוע פרטים על המבצ ביורה. אחריכך חזר אל הפלוגה ו"זמוס האורגניאל" נכנס לתפקידו.

סמוך לשעה 3 אחריצהריים עברה במכשירי הקשר הפקודה לשוב מיד לעמדות הבוקר, כשהורו הטנקים לעמדות אלה נחברו. כי האוייב התקדם ותפס את מכשיר. והיתה סכנה שגם חמדיה תיהפס.

אחריצהריים יצא האוייב להתקפתו הראשונה: כ"30 טנקים מצריים נעו וירום לעבר חמדיה והגבעות שממורת למכשיר. התפתח קרב אש מטוח של 1,500 מטר. ואף כי מדי הטוח של הטנקים לא היו מכוונס כראוי, ערכו הטנקים של גדר עוזי מטוח בכלי האוייב. כמה פגזים שיוו המצרים נפלו בקרבה למדיגה לטנקים הישראלים וגם פגזי הארטילריה נפלו קרוב למדי.

פלוגה ח', "חרדון" היתה פרשה על גבעה בצורת כדור. כשאנפיה חשופים, ומשם טיווחה את הטנקים המצריים. בשלב מסויים ירד שמאי, לקחה כדי למצוא מחסה. ובאותו רגע ממט הגיעו הטנקים של אמנון ליעיבו מערד". שמאי הבחין בסנק של המ"מ אבי העולה מימנו. קשר אלוטס אל היה לו עם הטנק. והוא החל מאותה לאבי בידוי. שיהיה ויתור מעט אחרה. אך בעוד הוא מתאמץ להסב את תשומת לבו של אבי נפגע הטנק בפגזו באי מיקו. הטנק עלה באש וקו שני אנשי צוות קפצו ממנו. אחריכך היתה התפוצצות חזקה והיה בור, שאבי ואיש הצוות האחר לא נותרו עוד בחיים. בקרב זה נהרג גם המט"ק יו"ס ב סגדוד אמנון. שהטנק שלו נפגע כפגיעת שירה. באותו זמן תפס חלק אחר של גודד אמנון את הרנט שממחה למכשיר. כדי לבלום התקדמות אפשרית של האוייב. כוח זה ניהל קרב תותחים עם מכשיר ובמהלכו נפגעו כששה טנקים של האוייב.

ביום ב' בלילה של הטנקים פרושים בחינוגי לילה על חמדיה, כש"ף והוכס שממורת למכשיר. היה זה ליל ירח החולות הלבנים של הדיונות היו מארים היטב. היה שקט שקטש מפנים לפנים ברשם פגזי ההטרדה ששילחו סוללות הארטילריה הישראלית.

בלילה הזה, כרוב לילות המלחמה, נעזרו לחיים המפקולים של רשת הקשר המינתלית. שעללה בניצוחו של מ"ש ק"ה, ב"2 אחר הצות נעם מזיון טסה שירה כלירכב, שכללה מילכיות דלק ומשאיות עם מזון ותחמושה. השיירה נתקעה בספק התנועה העצום שהיה בדרך. ומי שק"ה הקים בו במקום יחיד "שטורי תנועה". התפקיד הנכבד הוקל על יחידת הטיור החטיבתית. שנעה במכוניות מספריות. המטיים חסמו את ציר עכ"ש משני הכיוונים, ובטיווחם החלו המכוניות התקועות וזוה אט אט. בקרבת חמדיה וכסף נוצרו שני ריכוזי תלוק היחמוש. והטנקים ירדו אליהם מן העמדות קבוצות. למלאכת העמסה

פוטון

מכשיר

פוטון

טלויזיה

פוטון

סגול 104

ערטרור

חמדיה

55

56

53

עבביש

רביכה

41

52

כשור

51

ערטרור

כפני

וגדעון, מ"פ "בסין". אמנון, אחיו של גדעון, היה מ"פ טנקים בחטיבת שריון ונהרג ביומה הראשון של מלחמת ששת הימים. גדעון היה אז סמל צנתנים במילואים, ואחרי נפילת אחיו התגייס לשרות קבע. הוא עבר קורס אנשי צוות ואח"כ קורס קציני שריון, ובסופו של דבר הגיע לפקד על פלוגתו של אחיו. אחת הבעיות החמורות שהמח"ט והקס"לה נתקלו בהן היתה המחסור בקציני מנהלה אחראיים ומנוסים. רפי הביא את דוד, מ"מ צנתנים ותק, להיות מפקד מחנה החטיבה. יגאל, מנהל מחלקת הירקות במשרד החקלאות, היה ידוע למח"ט כאיש ארגון מעולה. משמש בבוזב ביחידת המילואים הקודמת שלו. עליו הוטל להיות קצין תרכוב החטיבתי. היו שפגיעו עם התאים אמנון המגיד, למשל. הסכים לבוא בתנאי שניב, מ"פ המפקדה שלו. וחניית הטרס"ר בגדודו, יבואו עמו. גם המח"ט הביא איתו את שני נהגיו, שמעון ועוזי. שמעון הוא ידיו של המח"ט מאז הטרונות ואת עוזי הכיר המח"ט במבצע קדש. מאז התגלגלה השלישיה דרך יחידות רבות, עד שבאה לחטיבה.

תחילה היתה כוונה להקים את החטיבה כייחיד "פטרונים" רגילה, שחוסם מאוחר יותר לחטיבת "פסון" משופר. במקביל לעבודת ההקדמה קיבל על עצמו המח"ט להכין צוותים לחטיבת "חיים" אולם כששבה ראש הממשלה גולדה מאיר מביקורה בארה"ב באותה שנה והביאה ב"סל הקניות" של הבטחות להגברת משלוחי הטנקים, הציע המח"ט לבנות את החטיבה מיד. על בסיס הטנקים מדרג "פסון" משופר, והציעו נתקבלה. באמצע חודש יוני 1971 ערך בבית החייל בתל אביב כינוס הקצינים הראשון של החטיבה בהשתתפות מפקד הגיס, ובסוף אותה שנה עברה החטיבה מכסיסה הקודם למחנה הנוכחי. בפברואר 1972 היה כינוס קצינים שני. להסדרת תכנית האימונים להקמת החטיבה, ואחרי שבוע החלו האימונים ונמשכו כשלושה חודשים. השלמת ההקמה צויינה במסיבת קצינים חטיבתי. חודשים אחדים לפני המלחמה הגיעו לחטיבה יתודה בכר הפקיד סמח"ט סדיר. לפני כן היה יתודה סמח"ט חטיבה 7. יתודה זוכר היטב כיצד נסעו הוא והמח"ט אל סגן מפקד האוגדה, ושם העלה המח"ט שוב את בעיות הכוואבות. ובתוכן המחסור בקלעים ובגלגלות להעמסה ולפריקה. באותו היום עבר הפיקוד הוליומי על החטיבה לידיו של יתודה, וטוביה, המח"ט, עבר לתפקיד אחרי בצ"ל.

נתנו את ידם קצינים וחיללים. ובהם נהגים, ספקים, עובדים כלליים וטובים. לכל השיירה כולה נתן את אורו פנס אחד ויחיד — פנס שנשל יגאל ממרכוז הגיוס. בטכנויות ההספקה היו לראשונה גם ירקות טריים ומנות קרב בכמות מספקת. אנשי החוליות הטכניות ניצלו את ההזדמנות לעריכת תיקונים מהירים בטנקים המתדלקים, וכך עשו גם אנשי הקשר והחשמלאים. מוקטט הרדיו סיפורו מדי שעה בשעה על קרבות קשים ברמת הגולן. "שמעתי שמחר דופקים אותם", אמר מישהו. "עזוב, אנחנו נעמוד כך עד שיגמרו את העניינים ברמח"..." "מעניין מה עושים עכשיו בעיר; טעה כלום ישנים. מי יודע מתי יקבלו שם את מכתבים שלנו..." מלאכת החימוש והתדלק נסתיימה עם אור הבוקר. למראה כלי הרכב שנחו בצפיפות על הכביש נתמלא לבו של יתודה בכר אמה למה שיקרה בעת התקפה אזורית, והוא דאג שיינתנו הנחיות להתנהגות בעת התקפה כזאת.

ברוס יב.ס. באבי שמעוני ובדוב'לה גרנק, היה מן המאפיינים את רוב חיילי החטיבה. הם היו מבכירי השריונאים של צה"ל, צעירים, אך מנוסים בקרבות מלחמת ההתשה. בסוף חודש ינואר 1971 הגיע רפי קרון למחנה הסה בתפקיד קצין שלישות של חטיבת שריון שנועדה לקום. רפי מצא שם כ-30 חיילים של החטיבה, שהיו כפופים לחטיבה השכנה. רפי והמח"ט הגיעו מחטיבה אחרת ועוד בהיותם ביחידתם הקודמת רקמו תכניתו בקשר לחטיבה החדשה שעמדו להקים. כשהגיע המח"ט אל חטיבה, לאחר שלוש חודשים, החליט להקדיש את מלוא המאמצים לאיתור קצינים ואנשי טנקים מעולים. רפי והמח"ט ידעו את מועדי השחרור של "לוחמי ההתשה" והם הפעילו לחץ לקבלת לוחמים אלה. גם קציני הרמ"מ היו מאנשי מלחמת ההתשה. ביניהם מ"פ הרמ"מ של אמנון, דוד, ודוב'לה. הסמ"פ שלו במלחמת ההתשה, השנים עשר את ימי מלחמת ההתשה במעושים שמול איסמעיליה. אף כי היה מדובר בהקמת חטיבה בת אלפי אנשים, היו רוב הטנקיסטים מוכרים זה לזה וקצינים רבים הובאו לחטיבה על סמך היכרות אישית. כך הגיעו לחטיבה משיקה, הסמח"ט,

התקפה על מכשיר והתקפת נגד מצרית

ביום ג' בבוקר, שלח המח"ט את פלוגה ג' ("גלון") מגדוד עובד לתצפיות מאוור חורבה, שהיא תעוז המצוי 12 ק"מ מדרום לכשן. על "גלון" הוטל לצפות דרומה, לעבר הגיזרה הדרומית, ומערבה, לעבר כבריית והאגם המר. מן הידיעות המודיעיניות שהגיעו בינתיים התברר, שכוחות צה"ל באוור נלחמים נגד חמש דיביזיות חי"ר מצריות ודיביזיית טנקים אחת. החטיבה עצמה עמדה מול דיביזיית חי"ר וחלק מדיביזיית הטנקים.

הטרדות החי"ר המצרי נמשכו, ובהיעדר מקלעים שימשו ה"עוים" כלי-יורי העיקרי נגדם, אך ה"עוים" לא היו כלי-נשק יעיל. בגלל טווח יורי הקצר שלהם. אמנון החליט לנסות לנע מערבה ואו נפגע תא היווד השמאלי בטנק שלו מטיל נ"ט. הוא החל מאתר את יחידותיו הפוזרות כשטח ואו נפגע מקליע בורעו. הוא נטל את שפופרת מכשיר הקשר, והודיע לאלקן, הסמ"ד, את דבר הפגיעה ואלקן נטל את הפיקוד. במקביל יצר המח"ט קשר עם אלקן והורה לו לחלק את הגדוד ולהגיע ליוקון, כדי לחמש ולחדלק את הטנקים. (גדוד אמנון היה הגדוד היחיד שלא הספיק לעשות זאת בלילה). אמנון, ששטר על קור רוחה פונה לכביש ומשם לעבר טסה. כשהו הטנקים בדרך ליוקון הועבר הפיקוד על הגדוד לידי יהודה, הסמ"ט. הוא הורה לטנקים לנוע מיד בחזרה לעבר הרכסים שממזרח למכשיר. כל אותה עת נמשכו חילופי אש ארטילרית ואש טנקים עם המצרים. ובעת התנועה לעבר הרכסים נפגע יהודה בורעו וגבו מרסיס פגז שנפל בקרבת הטנק שלו.

ב-7.30 בבוקר קיבל המח"ט פקודה מאת האוגדה לעלות ולכבוש את מכשיר. יעד זה היה גודש אנשי חי"ר, אשר ירו טילים לעבר "צנטרוניגים" ישראלים, שעמדו בסמוך לציר טליסמן, ליד חמוטל. ברשת הקשר שאל המח"ט את אמנון: "מה דעתך, לקחת את מכשיר?" ואמנון ענה: "כדאי שנכוור שתי עובדות: ראשית, יש על היעד אנשי חי"ר ובידיהם כלי נ"ט. ושנית...", את ה"שנית" לא אמר אמנון, אך שניהם ידעו, כי לגדוד כמעט אין מקלעים. אלא שחוקה על המח"ט פקודת האוגדה הוא הורה לאמנון לחקף כשגדוד עוזי הארטילריה מתפזר עליו.

פלוגה כ' ("כלוד"), של שמיאל, תקפה מימין והיתה הצפונית ביותר. משמאל תקפה "לורה" בפיקודו של אהרון גריקס רימקדון. בפיקוד של אבי סימון, יצאה אחריהם. את פני התוקפים קידמה הפגזה מאסיבית, וכשהתקרבו הטנקים למכשיר נתקלו גם בירי מבוקות ומטילים. לפני מכשיר נתקל הגדוד בדיונות בלתי-עבירות ובשל כך החלו הטנקים לנסות שמאלה והגיעו לבסוף עד פסתי היעד מדרום.

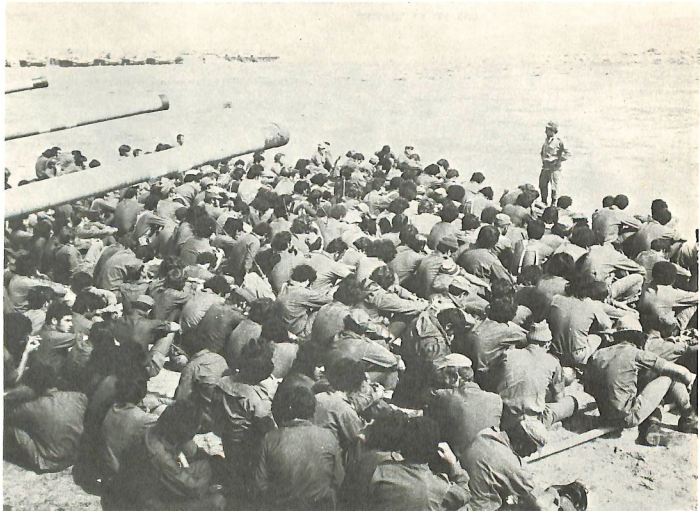
בשעה 11.30 החלו כ־60 טנקים מצריים תוקפים את כוחותינו. מספר המ"ט: "ראינו את תנועתה של החטיבה הזאת ממש מתחילת מסורי. הטנקים נעו בפריסה רחבה והעלו תמרות אבק וראינו כיצד הם מתקדמים ישר לעבר חמדיה. התנועה שלהם היתה יפה. רוחב התקפה היה כ־8' — 9 טנקים העיקר היה לעומק. נדמה לי, שהיו אלה טנקים בלויז אנשי חי"ר או חרמ"ש. הורדתי את הטנקים שלי לעמדות הצפית הוותיקה, נפתח באש בבת אחת. מפקד האוגדה נכנס לרשת שלי ואמר: 'רק אל תעלה מאוחר מדי כדי שלא יעלו עליך'. כשהם היו בטווח של 1,800 מטר בערך, נתתי פקודה לעלות בבת אחת ולירות בהם".

מספר המס"ח רובי: "לצורך שבירת ההתקפה המצרית, עמדו לרשותי כל קני התותחים של האגד הארטילרי. היתה לי הרגשה של רגע גדול. אני הרי חיפאי, והרגשתי שעכשיו אני הולך להגן על חימפא...".

כשהתקרבו הטנקים המצריים עלו הטנקים הישראליים לעמדות והחלו יורים ופוגעים בשריון של האוייב. מספר אהרון ימין, נהג טנק בגדוד אמנון: "הם נפרסו לפנינו ואנחנו ערכנו בהם מטווח. דפקנו טנקים ועל כל פגיעה אמרנו שזה בשביל חבר שנחרג,

פגיעתו של יהודה היתה קשה מו של אמנון. והיה הכרח לפגועו מיד. אלא שהטנק שלו התקרב יתר על המידה למכשיר וניצב בשטח נחות. בין כוחותינו לבין האוייב, ניסים שלום, שהיה בטנק המסמ"ט, ניסה להסביר בקשר את מיקומו, אך לא היו בפיו פירוט מספיקים. "הייתי בשטח נחות והייתי קרוב למכשיר". סיפר ניסים שלום, "החבר'ה היו מאוחרים וכשניסיתי לצאת מן השטח הייתי מתגלה לטנקים של האוייב". תוך כדי כך היה סיוע אווירי שלנו, ואחת הפצצות נפלה בקרבתנו. זה היה 'ברוך' רציני, כיוון שהייתי הרבה לפני החבר'ה שלי ופשוט. מחדתי שהם יירו עלי. איתרתי את עצמי לפי מקום נפילת הפצצה של המטוס, ואלקו הדרך אותי לצאת משם. הייתי די השוף ביציאה וזה היה 'שקשוק' אימים. בינתיים החל בכר מאבד את הכרתו ואנחנו השקינו אותו כל הזמן וחבשנו אותו. לבסוף הגענו לציור עכביש, ושם הוא פונה". תוך שעה החליף הגדוד את מפקדו בפעם השלישית, והפיקוד הוחזר לידין של אלקו, המסמ"ט. אלקו היה מודאג מן המחסור הגובר בדלק ובתחמושת, ובושת המ"ט החל לשגר את הטנקים בקבוצות לעבר נקודות המילוי ביוקון.

בעת העמידה על הרכסים סופחה "כלוד" לגדוד עוני, שישב על חמדיה.

שוקת כר"און: "פאטאום ראיתי אנטנה מבצבצת ואחר כך הופיע טנק מצרי, כנראה הטנק שעבר את פרץ. הוא הנמיך את הקנה ושלה פגז לעברי. הפגז פגע בשרשרות הטנק, אך לא היו נפגעים. גיורא אילן ואני ירינו בעת ובעונה אחת. אני פגעתי במרכז הטנק וגיורא בצד השמאלי שלו".

שמאי שיינפלד: "ירו עלי טנקים מכיוון מכ שיר. וראיתי שהם יורים גם לכיוון המג"ד. אמרתי לו בקשר, שירורים עליו. הוא נע לאחור. לבסוף הכל הסתדר, פחת או יותר. השמדנו אותם, אך ירו לי מעל הראש ממכ שיר והחלטתי לחזור למעלה.

כשעלינו אמר התותחן שלי, חיים שרל: 'זה לא צריחון שבווד משמאל?' באותה שניה אמר שוקה: 'לא נפגעת. אל תדאגו, כל יהיה בסדר', ואני אמרתי: 'חברי'ה. לא נורא, והמשכתי לעלות.' הקשר עם הטנק של ממן נותק. למטה עלו תמרות עשן מטנק פגוע ואנשי הגדוד סברו, שהוא טנק מצרי. חילופי אש נמשכו והמצרים ניסו להפעיל גם סיוע אווירי, אך מטוס מצרי יחיד שהסתער על המדיה החטיא את מטרתו ופגע בריחוק מה מן הטנקים. הטנק של ממן לא ענה עוד לקריאותיו של שמאי, ורק מאוחר יותר הובעה ההשערה, כי הטנק לא היה אלא הטנק של ממן.

אלוף הפיקוד, שהאזין לרשת החטיבתית, פנה אל המו"ט: 'כמה טנקים נפגעו?' 'כ-35 טנקים', השיב המו"ט. 'יפה מאוד', אמר האלוף.

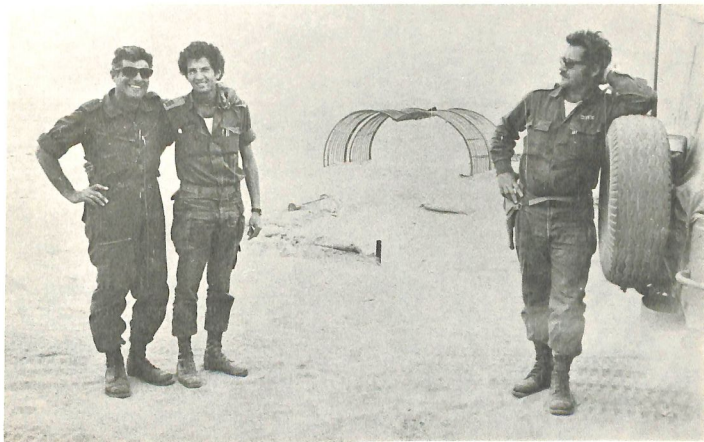
אנשי הטנקים המצריים הסגועים שנתרוו בחיים נסו מערבה וכוחותינו לא ירו בהם.

ומוסיף חיים כץ, סמ"פ. 'זמוזם': 'הרגשתי שאנחנו חייבים לעצור את ההתקפה ואין איש וולחנו. כולם עשו את המקסימום, והם הקפו בגלים ובורם'.

אומר עוזי, המג"ד: 'ההתקפה הראשונה נודעה והשמדנו להם הרבה טנקים. לנו לא היו נפגעים. כעבור שעה החל לתפתח גל התקפה נוסף. ומספר עדן מור, מ"פ 'ואנקל': 'כשהחלו הטנקים לתקוף ירינו גם לטוחים רחוקים יותר. תותחן שלי, יוחנן טסה, הדליק טנק מצרי ממרחק של 3.200 מטר, וזה יפה מאוד. אחר-כך פגענו בטנק צפוני יותר. הוא נפגע ושני טנקים אחרים שלהם התגבשו בו'.

הטנקים המצריים נפגעו בזה אחר זה, אך אחדים מהם המשיכו בהסתערות וירו לעבר הטנקים הישראליים. כמה טנקים 'טי.55' התקדמו והגיעו אל השטח שמתחת לחמדיה. מספר עוזי בן יצחק: 'שלחתי את שמאי שיינפלד הטנק של שוקה, ועוד שני טנקים, שיצאו איגוף מימין. ייצרו מגע מן האגף עם הטנקים המצריים ודפסו אותם'.

שמאי שיינפלד: 'לקחתי את דוד פרץ, מ"מ 1 ואת הטנק של אהרון ממן. וירדנו למטה. ממן פנה ראשון שמאלה לעבר הטנקים תוקפים. אחרי יוד פרץ ופנה. גם הוא שמאלה ואנו אחריהם. נמוך יותר. פגעתי בשניים-שלושה טנקים והפלוגה המשיכה לירות מלמעלה. פרץ הדיע שאולה אצלו התהמרשת ושהוא עולה למעלה. הוא ביקש משוקה לשים עין על ממן. אני המשכתי לירות'.

לעבר התעלה מול טילים

חיים אלקן היה הצפוני ביותר. מול מכשיר על-פי התכנית שהתווה המח"ט היה גדוד אלקן צריך לאגוף את מכשיר מדרום ולהצטרף אל התוקפים בגל שני. בלב כולם היתה הרגשה של התרוממות הרוח. שנהג בא הקץ למצב המור הזה של לוחמה סטאטית. גאווה אחזה בלוחמים שעה שהביטו בשפע הטנקים הגולשים לעבר המישור. המח"ט, לאחר שנתן את פקודת ההתקפה. הרגיש. כי הסרות לו מלים לומר לצעירים שבטנקים, והוא פנה אל מפקדי הגדודים ברשת הקשר החטיבתית: "תאמרו לחברי". שאנחנו יוצאים למלחמת מגן, נגד האוייב שקם להשמיד אותנו. בהצלחה". הטנקים התקדמו לעבר יעדיהם ומיד נפתחה עליהם אש.

מספר המג"ד, עוזי: "היתה צפיפות נוראית ואבק עצום. וכל זה תוך כדי ירי. חששתי מאוד. שנפגע אחד בשני ובאחדים מן הקטעים אמרתי לאמנון אברמוביץ'. הנהג שלי, שיסע לאט יותר. לפתע נפגע הטנק שלי מטיל. הטנק התגלגל כשהוא בוער. אני צלחתי לקפוץ החוצה ולעצור את הטנק שהגיע אחרי. התוחנן והטנקי קשר הצליחו גם הם להיחלץ. אך אמנון הנהג נותר בפנים".

מספר אמנון אברמוביץ: "היינו הטנק הראשון שנפגע. הטיל פגע בתוך תא הנהג מימין. דבר ראשון אמרתי: 'עוזי, נפגעתי'. לא ידעתי אם לצאת החוצה, כי לא קיבלתי פקודה

ביום ג' בשעה 12 בצהריים, כשהיו הטנקים הונים בעמדותיהם שעל כושיף וחמדיה ועל הרכסים שממורת למכשיר. הורה המח"ט לתקוף לעבר התעלה. בטמרה להגיע אל קו המים. בקרב הזה, כמקורות האחרים, לא עמד לרשות החטיבה כל מודיעין קרב. מא היו ידיעות ברורות של גדול כוחו של האוייב. על כלי הנשק שלו ועל מיקום מיתחמו. למעשה, היה התענו של טלויזיה המיתחם המוגדר היחיד שלנגד עיני החטיבה. לרשות המח"ט הועמדו שוב כל קני התותחים של האגד הארטילרי, אך היעד מידע מודיעיני על היעדים היה בעוכרי הארטילריה, ובשליביה הראשונים של ההתקפה כיוון המח"ט את קני התותחים בעיקר לעבר סלולות הארטילריה של האוייב ולעבר טלויזיה. עם זאת ניתן היה להבחין בקלות באלפי חיילים מצריים ובכלי רכב בשטח שנפרש מכושיף וחמדיה, לעבר מסורה, אמיר והתעלה.

לפי פקודת המח"ט היה גדוד עובד הדרומי ביותר; גדוד עוזי ובתוכו המח"ט והמס"ח היה במרכז. וגדוד אמנון בסיקורו של

כזאת. החלטתי להמשיך ולנסוע. אז פרצה אש חזקה בתוך תא הנגה ואני פיסוס התחלתי להישרף. הרגשתי שזה הסוף. פיסוס חייתי למות. הרגשתי שאני כולי נשרף וריצתי שאמות מה שיורר מהר. פתאום דענה האש וראיתי שרק ביצוארון אני בוער. ניסיתי להרים את ידי לעבר הצוארון ולא יכולתי. ראיתי שידו אחי זזת. החלטתי לצאת מתוך הנגה. נתתי מכה בפתח העליון והוא נפתח לפני מעלה. התכוונית כדי להרים את העו"ר של העסק קשר ולא הצלחתי, משום שידו היו שרופות לגמרי. באותו שניות הופיע שירי התותחן ומשך אותי החוצה. הם העלו אותי על טנק אחר, תחת אש, ופתאום נשטו אותי.

כבראש שהטנק נפגע, ואז חילצו אותי שוב משם. עזר מספר שכל ידו היו מקולפות והעזר ירד כמו נפכות. הוא אמר, הפנים שלי היו כמו דייסה שחורה ושהוא היה בטוח שנותרו לי רק כמה דקות לחיות. כשיצאנו מתוך הטנק לקחו אותי שירי התותחן ועוד בחור אחד משני צדדי והצלנו לכת ברגל.

קשר שבין עזר המגיד ופולגותיו נותק. עזר השאיר טנק אחר והחל לנו בשמיים נמוכים ופגזות גדודו שצטרף לקדימה. מספר עדו מור, מ"פ "ואנקל": "גלשנו כל הגדוד. קדימה לכוון חמור ימרימערב. כלית לעבר טלויזיה. כאשר ירדנו פגענו ברי עזר שחזר בשלושה טנקים שהיו לפנינו. הפסנו עמדות כקילומטר לפני כיוון טלויזיה.

מספר שוקב בר און, מ"פ "חרדון": "נסעתי במקביל גיורא עוז. מ"פ "מוזס" עברנו על פני משיחת. נמשכים טנקים וחילוים. ירינו על כל מה שראינו בדרך. עברנו את טלויזיה ב-1000 מטר מברחה ואז נעצרנו. שתי הפלוגות. ירינו על ח"ר מצרי, שעמד על שפולי מסורי והפעיל כלי נ"ט. הסגיד פקד עלינו לתפוס עמדות על הרכס של טלויזיה. מספר סמאי שיינפלד, סמ"פ "חרדון": "כשנכנסנו לעמדות הגיעו הרדעות משונות ולא הבנתי מדוע איננו ממימים לנו. ירינו פה ושם ואז החלו לעוף הטילים הראשינו". מספר גיורא עוז, מ"פ "מוזס": "השארתי את הסמ"פ ונסענו נוסף בחיפוי. החמושת למקליע 0.3 אף היה לנו גם משקפות אל זוז. הפגזים היו רק כדי שליש כטן. הצלחתי להכניס המעוז לא ידענו על טילי הנ"ט ולא ידענו שלא נהיה מסוגלים לזהות את מקורות הירי. הכנסנו שני טנקים לעמדות אש, אך הם לא ירו משום בלא הצליחו לזהות את האויב. התקדמתי עוד כ-300 מטר לעמדת הצפייה, ואז שרקו טילים באוויר..."

מספר חיים אלק, הסגיד: "פלוגת 'לכוד' בפיקודו של שמילו עברה בבוקר להיות תחת פיקוד עזר וברשותי נותרו שתי פלוגות - 'לורה' היתה מינימי מוקדון שממאלי, תקפנו כשאנחנו נעים במהירות וזורים תוך כדי נשיעה. כשהתקרבו למכשירי ראייתי שאנחנו מתחת למצוקים בלתי יעריים ולא ידעתי אם לעבור אותם מיקון או משמאל. ירו עלינו כל הזמן. הודיעתי למח"ט שאני לוקח את מכשיר מצפון. אך החל הצלחתי ליצור איתו קשר למרות שקראתי לו כל הזמן החל להיות דוחק שם ואני קראתי וקראתי. עד שגנן מפד האוגדה התפרץ לשאר: ואמר: 'קח. קח מצפון'. מצאתי מעבר ועליתי ראשון על מכשיר של 'לורה' אחרי 'מוקדון' הגיעה אל החלק הדרומי של מכשיר ונשארה שם."

מספר אהרון נרקיס, מ"פ "לורה": "הפלוגה שלי המשיכה עם אלקן מדרום לצפון עד שמצאנו מעבר מערבה בצפון הירינה. אלקן ואני ומפקדי מחלקת 21, עברנו ממעבר ומחלקה 3 אפפה מצפון. כדי שלא נהיה צפופים. היתה שם עוד דייסה קטנה וכשבברנו אותה וירדנו במורדותיה המערביים נתקלנו במטח של נק"ל וטילים הבנתי שנכנסנו למארב."

מפיתחה הצפופים ביותר של מכשיר פוזן הטנק של חיים אביטל, יחזקאל בכר, דוד קור וחיים טלמור. קורות קרב הגבורה אשר ניהל צוות טנק בודד זה נגד המצרים לא נודעו עד עצם היום הזה.

מספר נסים שלום, מ"פ "גיבוט": "בעת קבלת הפקודה הייתי עם עוד טנקים בהתארגנות מחדש על ציר עכביש. היתה בעיה כיצד להכניס את הטנקים בחזרה אל הקרב. ארגנתי את כולם ליחידה פצצאית וקראתי לה תחנות "גיבוט" (ואת היתה הרשת הירורבית הגדולה). חילקתי את הטנקים לשתי מחלקות ויצאנו לעבר מכשיר. פרשתי אותן. מחלקה מינימי וכחלקת שממאלי. וירצתי קשר עם אלקן, שכבר היה על מכשיר. אלקן אמר לי שהוא רוצה אותי למעלה. עלינו למעלה וניהלנו קרב עם אנשי ח"ר מחפורים. תוך שיפור לפנינו."

גדוד זה תקף במקביל לשני הגדודים האחרים לכיוון טר טור. הטנקים לא נתקלו בהתנגדות אויב רצינית ואף כי חלפו לידם כמה טילי נ"ט. לא נפגע כל טנק. בתום ההתקפה היו לגדוד הישגי ששח וחזר נותח באיזור פוט 1101 37-38.

מזרחה לעכביש 55, בין שיירתי של רכבי דרגים, פרס תאגיד אמנון את צידו ופצועי ההתקפה החלו להגיע לשם בזהם הולך וגדל. אחרים מן הפצועים נפצעו קשה והיו ביניהם שסבלו מכוויות קשות. לעזרתם של הרופא החטיבתי, ד"ר חנן טאובר, והרופא הגדודי, ד"ר חיים יפה, באו שני רופאים החת"ם, ד"ר עמוס פינאלי. הביא עמו מספר פצועים שאסף בדרך. הצוותים הרפואיים עסקו בעיקר בחבישה. ביטפול מכוויות. בהנשמה וב"עירוי נוזלים. הם טיפלו גם בכמה שבויים מצריים פצועים. שהובאו אל התאגיד.

כשהחלו פגוי הארטילריה של החיל לפלל בקרבת התאגיד, החלטת להעתיק את התאגיד על פצועיו לאיזור ירקון. הפצועים התנהגו בצורה מופתית וממש לא הוציאו הגה מפיחים, נזכר

ד"ר טאובר מספר אמנון אברמוביץ: "המשכנו ללכת. כששירי הטנקיסטה הפגזו מסיכיים בני שירי דובר אילי כל הזמן הירגיע אותי. לאחר כמה דקות, שבראו לי כשעו"ת הפגיע טנק עם שם ממוספק (שוקי רפפורט) והוא שם אותי על דופק הטנק והצמיד אותה בין רגליו, כדי שלא אפול. הוא הביא אותי אל עכביש ושם ועברתי לנגמ"ט חלוצ. שביא אותי אל התאגיד. תכנן לי שם את אוברולו ונעליים ישמלו לי בתחושת שטל"ן נגד כווי"ת. בשעה שהרופאים טיפלו באמנון נקלע אל התאגיד הרב הראשי לישראל, שלמה גורן. הרב גורן כבראש האוחז הראשון שהגיע אל החזית. באחת מפינות התאגיד הבחין הרב באמנון שהובט מוססה כולו. הרב פנה אליה הניח את ידו על ראשו וברך אותי. כשחש

ככל האפשר לפלוגה. זמן קצר לאחר מכן פגע טיל בטנק של גיורא."

מספר גיורא עז, מ"פ "זמוזם": "הטפנו טיל והטנק החל להישרף כולו. קפצתי החוצה ואז פגע בטנק עוד טיל ופצע את הנהג. נחוס רוט. נכנסנו לתפירה שליד הטנק וברשותנו שני 'עוזים' עם מחסניות ושלושה רימונים. ניקינו את ה'עוזים', אך לא האמנתי שהם יירו. הטמנתי את המסמכים שלי בחדמה, כדי שאם ימצאו את גוייתי לא ימצאו אותם. הסרתי מעלי גם את הדרגות. נשימתו של הנהג הפצוע נעשתה קשה. המצרים ירו בנו עוד טיל, אך החטיאו. היתה שעת צהריים, והחלשתי להמתין עד רדת החשיכה ואז להסתלק. חיכינו כשעתיים ולפתע הבחין בנו חייל מצרי. קרא לחבריו והם התקרבו אלינו תוך ירי. כשהיו המצרים קרובים קפץ הטנק'קשר, שמעון ועקיב, החוצה. הסתער לעבר המצרים בצעקות והשליך רימון. כנראה שהוא נפגע מן הרימון שזרק. הוא שינה את כיוון ריצתו ופנה לעבר כוחותינו. ואז השיג אותו כדור מצרי, הוא נפל הלל כשהיו המצרים במרחק כ-2 מטרים מן החפירה נתקע לי ה'עזי'. ניסיתי לשחרר את הסדן, ואז הופיע מולי חייל מצרי ואיים עלי בנשק. לא הרמתי ידיים. חטפו אותי ואת התותחן החוצה. הטנק'קשר והנהג נותרו ליד הטנק."

אמנון בידו של הרב, פקה את עיניו ושפתיו לחשו: "הרב גורן", הרב חיך אליו ואיחל לו החלמה. אמנון חולץ במסוק. גדוד עוזי המשך להיאבק באנשי החי"ר בתעוזו של טלויזיה ומחוסרים סביבו. כאן נתקלו האנשים באויב הקשה ביותר — הטילים למצרים היו טילי נ"ט גם במלחמת ההתשה, אלא שאז היו אלה "שמלים" ובכמויות קטנות מאוד. כאן נראו לראשונה טילי ה"סאגר" והם נתגלו כנשק יעיל מאוד. הם הופעלו בכמויות עצומות, ככלי כמעט אישי. בירי אנשי החי"ר ונורו בשיטה מכווימת: המצרים היו פותחים במטח מרוכז של טילים ואחר כך ממשיכים בירי דליל מכל העברים. לאנשי טנקים קשה להבחין ב"סאגר" הנשלח מולם, כי טיל זה קטן יותר מן ה"שמל" ואין צורך להשתמש בכלי גלוי כדי לשגרנו. כן השיגור אינו אלא מכסה המזוודה. שבתוכה מונחים חלקי הטיל המפורק. מספר חיים כץ, סמ"פ "זמוזם": "הטפנו עמדות על טלויזיה, מדרום לתעו והבחנו בבריחה מבוהלת של המצרים מכל האזור. פתאום חל מטב חזק של טילים. הטנק, שלי ושל יויל תפסו עמדות מול נקודות השיגור של הטילים. צפונית מערבית לתעו, ובשלב זה עדיין לא נפגעו טנקים. אך קצב הטילים התגבר ולא יכולנו לעלות לעמדות. באותו שלב חשבתי, שהמגמה היא להגיע אל התעלה והחלשתי להיות קרוב

מספר חיים כץ: "הטנק שלי נפגע מילין ופרס וחל. אני ואנשי הצוות קפצנו החוצה. כשקפצנו פגע בטנק טיל נוסף. הטנק לא התפוצץ. כיוון שהיה כבר ריק מהמוטות. סביבנו היו אנשי חייר מצרים. אך הם לא גילו כל פעילות. המס'ח חילץ את ההתחנה והטנקים. ואילו אותי ואת הצוות שלי הטנק של ויול. בשלב זה נותק הקשר ביני וביני הפלוגה. כיוון שהקשר בטנק של ויול לא היה תקין. כשהצלחנו סוף סוף להקים קשר. אבטק של זילבר. כי הטנק שלי נפגע וכי הוא ואנשי צוותי עלו לטנק אחר. נראה. שזמן קצר לאחר מכן קיבל זילבר פגיעה (נהרג). עם גירוא לא הצלחתי להקים קשר. כל אותו זמן היינו ובדש חזרה לפי פקודת הצוות אשר של "ליים".

מספר שמאי שיינפלד: "טיל אחד חלף לידי ופגע בטנק של פרץ. שהיה הצוות. כשראיתי את אנשי הצוות קופצים. נסעתי לקראתם והעליתי אותם לטנק שלי. אותה שעה פגע בטנק של פרץ טיל נוסף והוא נשרף כולו. פתאום ראיתי טיל מתקדם לעומתי. על-יפי כניקתה. שפיתחנו עוד במלחמת ההתשה. התמקתי מבנו ברעג אחר והוא פגע בטנק של שוקה".
מספר שוקה בר-און: "הטיל פגע בטנק שלי מתחת לצה"י. היה פיצוץ חזק, ריח ועשן שחור. היה חם מאוד, אך לא יצאנו מן הטנק והמשכנו ללצו. ידיוחתי בקשר שנפצענו ואז פגע עוד טיל בצריחה. הסתכלתי לידו הטנק ואז היה התפוצצות ומעמכת עשני החוצה. רסיסי חומר הנפץ חדרו לעיני וראיתי את החל במטושטש. היה נדמה לי, שהתחנתי ונצאו וקשרי ודאנתי לנמג. התחלתי לרוץ לכיוון הטנק. ואז נפתח מדף והנהגה יצוק שמעון. יצא עקתי לו שירון לאחד התחנות. ואני רצתי אל הטנק של רמי ליפשיץ. אחר-כך הגברו. שההתקן. במחאי סקרוצקי. יצא כשהוא שרוף, ואילו השקשר יעקב לוי, לא נמצא. עם הטנק של רמי ליפשיץ יצאנו לעבר חמדיה".

פילוג "זאנקל" בפיכרו של עדו מור עמדה כל העת מאחור. בחיפו על שתי הפלוגות האחרות. עדו ששמע בקשר עד כמה חוצה המור, ביקש מן המגיד רשות לקדימה, אך עזוי הוצב לו לעצור. "זאנקל" נהרגה אחרונה בעמדות שמול סלויזיה. לאחר שהטנקים חזרו לחמדיה.

מספר שמאי שיינפלד: "כששמעתי בקשר ששוקה נפגע. פקדתי על כולם לנוע חזרה לעבר חמדיה. הסמ"ד עלה על הרשת הפלוגתית ומסרתי לו דריה על מצב הנפגעים".

מספר חיים אלקן: על מכשיר עצה לא היה חייר בכמויות צריחות. כשעלינו על הגבעה התפרס נרקיס מימיני ובנינו הפרהיד דיונה דק וצרה. סרקתי את עמדות ומח"ש חזרה לי להמשיך ולתקוף. המשכנו קדימה ולפתע. ראיתי המון אנשי חייר מולי. לא היו לנו מוקלים ואני יריתי בעוזי שלי. לפתע פגע טיל בצריחה הטנק שלי ונצנצו. קראתי לנרקיס בקשה. שיבוא לחלוץ אותי. אך הוא לא שמע אותי. ניסיתי לקרוא לו שוב. וכשלא נענית. עברתי אל רשת הקשר של "לורה". מ"מ א ענה 4. ושרתי לו שנתקעתי. גם נרקיס עלה על רשת הקשר ואמר שיבוא אלי".

מספר נרקיס: "כשאמרתי לאלקן שאבוא לחלוץ אותו כבר הייתי בתוך החייר המצרי. הם היו מסדרים קבוצות קבוצות ומחפורים בעמדות רדודות. את פלוגת החייר הראשונה הצלחתי לעבור כשאני וירה וורק את כל הרימונים ברשותי.

מספר שלמה אדלר: "העוקרשר של נרקיס: עלינו על שני בזוקאים ודרסנו אותם. חנניה התחנך. צעק לישראל. הנהג: "הדרוס אותם. הדרוס את הפחד". התקדמנו ואז פגע בנו טיל. הטיל פגע לידי ונעשה חושך בטנק. פתחתי את המדף. קפצתי החוצה בצעתי "נששו הטנק" ובידני בקצה הצפוני של מכשיר כשסביבנו חיילים מצריים. לנרקיס כבר לא היו כובע ומשקפת ואני הייתי פצוע. די ימיני היה שרופה ובידו נשאר ובאסטר היו לי רסיסים. חלק מן הרטבל נשרף והיו כוויית ברנלים. כולם נששו את הטנק. כשקפצתי ראיתי מול העיניים את כל חיי: הכל עבר מהר כמו על מסך. החול דבק בפצעי ובדש זנוגל ממני. הסתכלתי מרובי וראיתי את הטנק שלנו מתפוצץ. מישהו משלנו (אלי אסיג) גרר פצוע והמצרים יורים עליו".

אלי אסיג פרח את אפרים פרח. שהיה עמו בטנק. אלי אסיג. אפרים פרח. שמאל יעקוטי דוב וינגרמן היו חיילים סדירים. הנכי בית'חסר לשריון. אשר צורפו ל"לורה" לפני התחשפה. דוב וינגרמן וימואל יעקוטי נהרגו בעת שהטנק שלהם נפגע מטיל וידו של אפרים פרח נקטעה מהפגיעה. אלי אסיג החל לגרוח את הפצוע. אך טיל נוסף פגע בטנק ומפגיעה זאת נקטעה גם ויגלו של אפרים פרח. פרח אמר ללואיגו להשאיר אותו ליד הטנק הפגוע ולהציל את עצמו. "תגיד לאשתי שאני אוהב אותה". אמר פרח. באותו הרגע ראה אסיג את תנניה יעיש קם על ויגלו ובורד בריוצה. אסיג רץ וקבוצותיו וכמה חיילים מצריים דרקו את אחריהם. השניים הצליחו להגיע בשלום לכוחותינו. כשהם נסים דרך עפרון מצרי בן מאות חיילים. אותה שעה עלה נרקיס אל הטנק הבעור וירה שלושה פגזים באנשי מקלע מצריים שניצבו מולו.

מספר שלמה אדלר: "אני חושב שנרקיס חיטל את אנשי המקלע. אבל אותו זמן התפוצץ עוד טנק שלנו. נרקיס ירד מן הטנק ואני התחלתי לחזול לעבר פצוע. ששכב כל חרוק ממני. ראיתי שהוא שטוף בן. המצרים התחילו לצאת מתוך המחפורות. ישראל הסתרה בנתיים מאחורי קשר קרקע. נרקיס ערדו אותי וחל לידי. הגענו לפתח קרקע היררתי נעש בדודות. אבל ארבעה חיילים מצריים הניעו אלינו ושבנו אותנו".

מספר נרקיס: "אני מניח. שהחיים עברו על פני בריוצה מהירה. הורגשה היתה של איר'אונים. לא חשבתי על שבי: חשבתי שיירד בי. אמרו לנו לקום ולהרים את הדרים. ולקחו אותנו לכיוון הפלוגה שלהם. היו אלה אותם חיילים שיריתי בהם קודם לכן והם רצו לנוע בי. אך שני החיילים ששבנו אותנו הגנו עלינו נמש בגופם. הם העבירו אותנו ברגל לפלוגה עורפית. ואחר-כך העבירו אותנו על שסאות לעברת השני של התעלה".

מספר אלקן: "הקשר עם נרקיס נותק. אני הייתי, למעשה. באמצע המיתחם ושאלתי התקרב טנק שלי. דפקתי אותו פעמיים. פתחתי ניצרת ריבון וורקתי אותו לעבר החייר המצרי. שהיו כמה עשרות מטרים ממני. ובעצם היינו די מופתעים מעצמת הפגיעה. בטנק נקרוע הצינורות ההידראוליים ולא יכולתי להשתמש עוד בתותח. עם "מוקדון" היה לי עדיין קשר לאחוזי וביקשתי מן המ"פ. אבי סימון. לעלות באיפוק גדול כדי לראות מה עם התנבה". הצלחתי להגיע אל הטנק שלי. אספתי את כל הניצולים מן הטנקים הפגועים שהיו בסביבה ועזבנו את הקבוע עד שעצרנו על דרום מכשיר".

מג"ד רביעי לגדוד אמנון

בעת התארגנו של גדוד אמנון ביוקון מונה יהודה גלר למפקד הגדוד. "ראגני מאוד לגדוד", אומר אמנון, "אך כששמעתי שיהודה גלר קיבל את הפיקוד, נרגעתי".

יהודה גלר, חבר קיבוץ גבעת חיים, היה מ"פ פלוגת הסיוור של חטיבת 7 בעת מלחמת ההתשה. אחר כך מונה למפקד הסיוור של האג"ד אברהם אדן (ברן). מאוחר יותר עזב את האוגדה והיה קצין הקישור האג"מי באוגדה. בימייה הראשונים של המלחמה שימש מעין קמ"ץ אישי לסגן מפקד האוגדה.

לאחר פגישת היכרות עם המפקדים בגדודו נטל יהודה את מחלקת הטנקים של אילי בנדודו, ויצא לעבר צפון מכשיר, כדי לנסות ולגלות את הטנקים של נרטיקס, אך האוייב תקף את הסיוור באש והטנקים נאלצו לחזור אל הגדוד.

ביום ד/ סמוך לשעת 5 אחה"צ, חזר הגדוד לחמדיה ונערך במסגרת פלוגתיות. כל אותו היום לא היו כל התקפות, אך נמשכו חילופי אש ארטילריה וטנקים. המוראל היה ירוד מאוד בקרב חיילי החטיבה. ההלם שגרם היעדרם של נרטיקס וגיוורא עזו ואנשיהם. היה קשה. מן הטנק של זילבר חזרו רק שלושה אנשי צוות מתוך המונה שהיו בו. הם סיפרו, כי הם היחידים שהצליחו לצאת מתוך הטנק הפגוע. יהודה גלר כינס את חיילי הגדוד לשיחה ופרש בפניהם את תמונת הקרב המללית בחזיונות השונה. הוא הדגיש באוני חייליו את חשיבות הימצאותם בגיוורא והשתתפותם בבלימת האוייב. בשיחתו גם תבע מן הלוחמים להתגלה ולשפר את הופעתם. "כדי להראות ולחוש כחיילים".

באותו יום נתקלה "גלון", שיטבה בחורבה בקבוצת טנקים של האוייב והשמידה שלושה מהם. למחרת, יום ה', תקפו שני מטוסי "מיג" את כיוף מדרום. פצצה שהטיל אחד המטוסים נפלה והתפוצצה כשעשרה מטרים מן הטנק של מ"פ "אהבה", אהוד גרוס. אך לא נגרם כל נזק. ביום ו' החלה החטיבה בעמדותיה ועלתה להתארגנות על ציר מבדיל.

אלקן לא ידע מה היה לנרטיקס ולאנשיה. מ"פ "מוקדון", אבי סימון, נטל עמו שני טנקים ויצא לחפש את נרטיקס. בדרכם נתקלו הטנקים של אבי באש מרוכזת ובטילים. שמנעו את התקרבותם. הם המשיכו בהתקדמות איטית, אך לא מצאו את הטנקים הפגועים. בערב שבו הטנקים אל הגדוד. למשימת פינוי הפגועים הפעיל אלקן את פלוגת הרמ"ש הגדודית ואת מחלקת הסיוור. התאג"ד ביוקון הזמין מסוקים לפינויים של הפצועים. אל התאג"ד הגיעו גם פצועי יחידות אחרות ובסך הכל טיפל התאג"ד ביותר מ-200 פצועים רשומים. מלבדם קיבלו שם טיפול גם פצועים קל, שלא נרשמו כלל.

ב-4 אחה"צ תקפה חטיבת אמנון את המצרים מצפון לדרום והגיעה עד טלוייה, אך בהיעדר לוחמי הרמ"ש, נותרו לוחמי ח"ר מצריים בין הטנקים הישראליים. בעת התקפה חולצו שני טנקים פגועים של החטיבה שנותרו באיזור. על הרכס הדרומי של מכשיר החל אלקן בארגון הגדוד, וכסיועו של ניב, מ"פ המפקדה, רוכזו הטנקים והורכבו צוותים חדשים תחת הצוותים הפגועים. גם גמר הארגון התפוס אלקן ואנשיו את חלקה העליון של מכשיר. בשעות הלילה התקרבו אליהם כמה פעמים אנשי ח"ר מצריים, אך הטנקים הבריחו אותם באש פגוים.

גדודי עובד ועוזי וחלפו למשך לילה על-ידי כוחות מחטיבת אמנון, אך בבוקר שבו שני הגדודים לעמדותיהם הקודמות. "ראגנל" החליפה את כוחות אלקן במקומם שעל פסגת מכשיר. כוחות אלקן יצאו להתארגנות ביוקון. מכשיר היתה שטח גלוי והיה קשה להחזיקה. משום שלא היו בה מקומות לעמדות.

אחר הצהריים נפגע הטנק של עדו מפגז ועדו כוחות פגזו ולא יכלו לה לראות. המח"ט הורה לעדו לרדת מהרכס שמדרום למכשיר. עדו פונה אל התאג"ד וחזר כעבור שלושה ימים. מן הרכסים שסביב מכשיר שלטו הטנקים הישראליים גם על מכשיר עצמה. ומכשיר, שנשלטה מכל עבריה, לא נתפסה עוד על סוף המלחמה.

התארגנות מנוחה וקומנדו מצרי

"אנחנו לוחמים במלחמה שלא פתחנו בה ולא רצינו על כל פנים, אני, שהייתי במלחמת קדוש, במלחמת ששת הימים ובמלחמת ההתשה, לא חשבתי שנגיע למצב לחימה כזה. נדמה לי, שאני חייב לכם הסבר מדוע נתקלנו במלחמה הזאת בכמה גורמים שלא היו ידועים לנו לפני כן, ובראש וראשונה הטילים האנטי-טנקיים, כדי להשמיד את עמדות החי"ר וכדי שלא יהיו לנו

בעת החנייה על ציר מבריל הגיעו אל הכוח ידידי החטיבה. אלה הם כמה העשיינים, ששמו להם למטרה לספק את כל מחסורם של האנשים. יומיים לאחר שרצפו הקרבות, התקשר זאב פורת, אביו של איציק פורת. קצין הרכב של גדוד עזריאל קצין הגיוס עמי. חחלה הציע לחטיבה את כלי-הרכב של מפעל התנורים שלו, ומשנודע לו על מחסור בכיבויים, בלגנים ובמצרכים אחרים, נטל על עצמו לספק אותם. פורת פנת אל אחדים מידידיו, ובכסף שגייס מהם קנו הוא ואשתו גרביים, לבנים, מנבות וכיריב. בשבת העמיס פורת את בגדים על מכוניתו ויצא לדומה בחברת עמי.

גם יעקב הרשקוביץ הביא עמו מכונית גדושה כל טוב. הרשקוביץ, קבלן רמת-גני מצליח, מקדיש הרבה זמננו לעזרת חיילים, ובזכות מעשיו הוא מכונה "אבא של החיילים". הוא ואשתו "רוקנה" כמה חנויות הלבושה, ובשבת הגיע הרשקוביץ עם הבגדים אל החטיבה, העמיס אותם על שני טנקים, אסף כ־300 מטפרי טלפון של בני משפחות החיילים וחזר צפונה. אותו לילה לא כבה האור בבית משפחת הרשקוביץ, כי בני הזוג חיגו 300 בתים ומטרו דרישות שלום מהחיילים.

בימים הבאים נטלו על עצמם פורת והרשקוביץ משימות נוספות ואת כולן מילאו באהבה. כך קמו לחטיבה שני שגרירים בעורף אומר זאב פורת: אחרי שהייתי לפסח בפעם הראשונה הרגשתי שיש לי מה לספר, ולכל מי שדוברתי איתו אמרתי, שאם המוראל

"בכסה הכללי החליטו. ונדמה לי שאיני צריך לומר לכם מדוע. לשים את הדגש קודם כל, על המלחמה ברמת-הגולן. שם אנחנו מכינים את הסורים לאט לאט ואני מבטיח לכם, שכאשר יסיים גדילי-שם, נוכל לפרוץ גם פה. הייתי רוצה, אם כי קצת באיחור, לציון בהערכה את ההיעזרות המושלמת לגיוס ואת ההתייצבות המהירה. אני מקווה שכולנו נחזור הביתה מהר ככל האפשר." (מדברי המח"ט בשיחות הגדודיות בציר מבריל.)

ימי ההתארגנות והמנוחה היו דווקא ימי הפעילות של הצוותים הטכניים, שהתערו על הטנקים הנחיס בפעם הראשונה אחרי שבוע של לחימה. מספר עמרים איתן, קצין התחמושת החטיבתי: "הרגשנו, שזה השאוס שלנו והשתדלנו לנצל את הזמן לכל התיקונים הדרושים. קיבלתי שתי מחלקות חימוש מן הסדנה וטיפלנו גם בתקלות רציניות — החלפת מנועים, מיכלי דלק וכו'. הקמנו בשבת סדנה חטיבתית. קיבלנו 26 כנות למקלעי 0.3 ונססים על צריחוני המפקד, אך אלה לא הספיקו כמובן לצרכי שלושת הגדודים ומלבד זאת עדיין חסרו מקלעים."

יגאל, קצין רכב, עסק בעיקר בחילוף טנקים פגועים מן השטח, ובפעולה זו גילה אומץ ומסירות בצד יכולת נדירה למסתדר עם בעלי כל הדרגות. בקולה, שנצטרד במשך חימים האלה, היה יגאל מעניק לעצמו דרגה בתחום לדרגת העומר מול. ביחה עם סא"ל היה מניג את עצמו כא"מ וכשפגש רס"ן, הסתפק בדרגת סא"ל, ובלבד שהבעיות תיפתרנה.

ההחלתי יורה, עד שהמקלע שלי חדל לפעול. המשכתי לירות בעוזי ולרוקו רימונים. אך המצרים לא נכנעו. רבים מהם דרסתי, איבדתי צלם אנושי. זה היה אחרי מה שקרה לנרקיס ולחבריה שלו. איש מהם לא נשאר חי. אחר-כך ראינו, שהם מצויידיים בציד הטוב ביותר שיכול להיות לאנשי ח"ר".

מוסיף אהרון ימין. איש הפלוגה: "פיגרתו בנסייעה, ושנו נטקים מן הפלוגה, שעברו אותנו כדי לעזור לשני נגמשי"ם שחספו 'אר.פי.ג'י'. תורו לאחר. טנק שלי בא מהצד בלי שיבחינו בו. צעקתי למסיך שלי, דרוון גרינוולד: 'לעצור או להמשיך?' והוא אמר לי: 'תמשיך', המשכתי לנסוע. לפנינו היו שלוש חוליות בוקה. נסענו על החוליה מימין ודרסתי אותם. השען קשר והמס"ק ירו בעושים. חיסלנו גם את חוליות הבוקה האחרות ומכאן שלטנו על השטח. שברנו שמאלה והמשיכנו לחפש אותם ולדרוס את האחרים".

בקרוב זה היו לכוה "פאצ"י שני חללים, ולחטיבה — שני פצועים. 10 בוקה נורו מן האוגדה למח"ט להעביר את גדוד עודד לתגבור בגיורת הדרומית של התעלה, עורתו של הגדוד נדרשה לאחר שהמצרים ניסו לתקוף באיזור שמדרום לעיר סואץ. הגדוד נע במהירות על זחליו דרומה ותסס עמדות באיזור בסיס הטילים שלייד מעבר הגידי. שם נשאר הגדוד ולא נכנס לקרב, משום שהחטיבה שהיתה במקום הצליחה לבלום בעצמה את ההתקפה המצרית. כחצי שעה אחרי מתן הפקודה לשגר את גדוד עודד, קיבל המח"ט הוראה לנוע עם שני הגדודים האחרים על ציר רבי כה לעבר כשן ו לתפוס את האיזור שבין כסס י 54 ו 57. הפקודה באה עקב ידיעות על תנועת אויב מדרום לצפון. כשנעו הגדודים על רבי כה בשתי שדרות מקבילות, תקפו אותם

שלו ירוד, שייסע איתו, יגוש את הלחמים ויתארש מיד". גילויי האהדה מן העורף, המון המשתפר, השיגה הנקיון שיפור במידה רבה את המוראל וחזקו את רוחם של חיילי החטיבה. גם את הפצועים לא שכחו ידידים ומ דאגו לבקר אותם בבתי החולים בעת המלחמה ואחריה.

בעת ההתארגנות מונה סמ"ס 'זמוס', חיים למ"פ הפלוגה, במקום גיורא עוז, שהיה עדיין בחוקת נעדר, חיים אלקן נסע לחטיבת חיים, והביא משם את ידידו הוותיק, זאב שפס, כדי שיהיו מי"ם ל"לוריה, במקום אהרון נרקיס, שהיה אף הוא נעדר.

קומנדו מצרי

ביום א' לפנות בוקר, התפרץ אריק שרון, מפקד האוגדה, לרשת הקשר, והודיע על חדירת אנשי קומנדו מצריים באיזור א ל ת רן. את כוח הקומנדו המצרי גילה כוח "פאצ"י, הוא כוח הסיוע האוגדתי.

המח"ט החלים לשגר נגד אנשי הקומנדו את פלוגת "מוקדון" בפיקודו של המג"ד, יהודה גלר, מספר נסים שלום, שנע בטנק שלייד טנק המג"ד: "היתה בעיה לאתר את אנשי הקומנדו האלה. 'פאצ"י, שהיה בסיוור, שלח אותנו צפונה ומזרחה וכבר התחלנו לפקפק אם המצרים חדרו בכלל. לפתע דיווח משה, שהוא רואה ח"ר, התקרבו אליהם. ממבט ראשון הם נראו כמו חבריה שלנו, אבל אז התקשר משהו כמות 'פאצ"י ואמר: 'חבריה, הנה הם כאן', הוא אמר לנו היכן הוא נמצא ואנו פנינו 180 מעלות אחורה. החילה לא זיהיתי אותם, כיוון שהייתי בעמדה נמוכה, אך הטנק משמאלי נפגע מבוקה. עליתי גבוה יותר

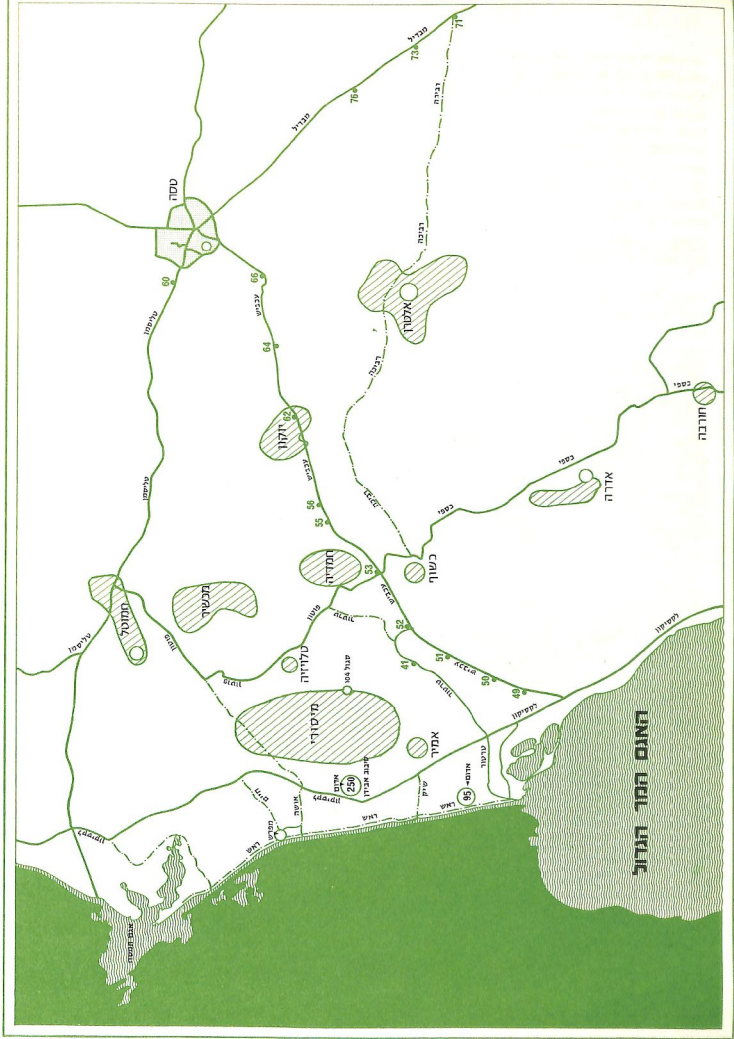

המפקד שלו, מפקד האגודה והמח"ט יצאו לסיור ולתצפיות בכביבה. מכשוף היה אפשר לצפות על כל איזור צומת עכביש לקסיון, לקקן וטרטור. אריק שרון והמח"ט ראו בכירור, כי באיזור זה מערך האוייב דליל למדי. בו במקום הורה מפקד האגודה למח"ט לנוע ולהחליף את חטיבת אמנון בעמדותיה הישנות של החטיבה. מחלקת טנקים בפיקודו של שפס מ"פ "לוחה", נשלחה לתצפית באיזור חורבה. בהיעדרו של גדוד עובד פרס המח"ט את שני הגדודים במערך דליל יותר, ששלט על כל הגיורה. בלילה קרבו אנשי החי"ר המצרים בחסות החשיכה אל הטנקים של גדוד עווי, שהיה על צפון חמדיה ועל הרכסים שמדרום למכשיר. המצרים תקפו את הטנקים במטח פצצות בוקה "ארפיגי", אך למרבה המזל לא נגרם כל נזק.

לפתע שמונה מטוסי "מיג" מצריים מטוסי האוייב תקפו, כדרכם מן האגף, הם ירו רקטות בטנקים והיה, כך אומרים, מפחיד מאוד, אך לא היו כל נזקים, ומיריות הנ"מ (כנראה של גדוד עווי) נפגע אחד ממטוסי האוייב ונפל כמה עשרות מטרים מן השיירה. הטנקים המשיכו בתנועה וב"12 בצהריים תפסו את כספי. אותו זמן גילה נגמ"ש הפיקוד, שהיה מאוייש בד"ר טאובר ובאנשיו. טנק ונגמ"ש מצריים שתעו בשטח הפגיושה היא"צמיה המתיעה את שני הצדדים. אך ד"ר טאובר התאושש ואשון ופקד לפתוח על המצרים באש ממקלע הנגמ"ש. צרור זה היה האות לשני הצדדים להימלט מן המקום. מחלקת טנקים שהזעיק המח"ט. לא הצליחה לגלות את כלי האוייב. שמצא, כנראה, מסתור בין הדיונות.

אחו"ה הצהריים הצטרפו אל החטיבה מפקד האגודה והוברת

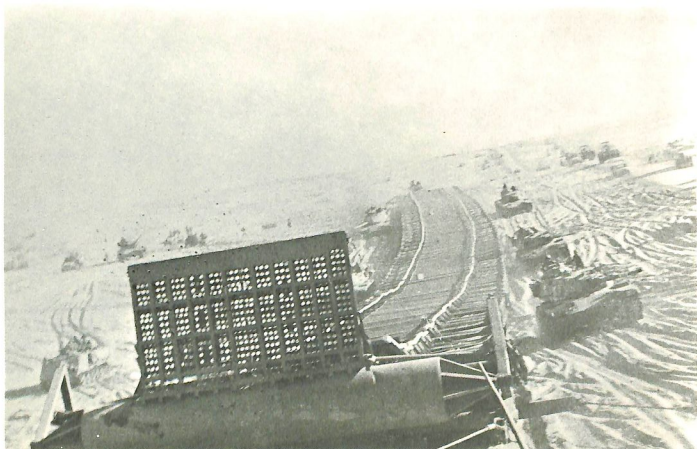
ליל הפריצה

ביום ב' 15.10.73, כ-8 בבוקר, זומן המח"ט לקבוצת פקודות עם מפקד האוגדה בטסה. המח"ט יצא אל הפגישה בהרגשת אי-נוחות, מאחר ששני גדודיו נותרו פרוסים בעמדות. רק בטסה התברר לו, שהזומן לקבוצת הפקודות לצליחה. במקום היו מפקד האוגדה, האלוף שרון את תכנית הפריצה שלו.

ובהם כלי צליחה כגון דוברות, תמס"חים וסירות גומי, וכמה קילומטרים ממרחק לזוטן, ליד עכביש נח גשר גלילים. שנועד לשמש למעבר הטנקים. גשר זה תוכנן בידי האלוף ישראל טל ואל"מ לסקוב ועל תכנונו קיבלו השניים את פרס בטחון ישראל. הגשר הורכב בימים האחרונים מגלילי מתכת ארוכים, שהובאו מן הצפון וסביבו חנו טנקים מחטיבת חיים, אשר התאמנו בגרירתו המסובכת ונעזדו לגרור אותו לתעלה. ב"4 אחה"צ חזר גדוד עובד מן הגיוחה הדרומית והצטרף מיד אל כוחות חטיבת אמנון. לפני כן הומין אליו המח"ט את עובד והודיע לו על נפילת אחיו. עובד התלבט מאוד אם לעזוב עתה את גדודו. הוא הרגיש כאילו הוא מפקיר את אנשיו, אך בלחץ המח"ט חליט לבסוף לצאת לקיבוץ הוורע. הסמנ"ר, ישעיהו ביטל, קיבל את הפיקוד על הגדוד. אחר-הצהריים החליפו טנקים בפיקודו של עוזי צליחובר, סמ"פ "לורה", את הכוח בחרוב ה.

לפי התכנית היתה חטיבת אמנון ואיתה גדוד עובד, צריכה לפרוץ. מדרום לצפון על ציר לקסיקון מכיוון איזור ה"תפר", כדי לטהר את איזור הצירים עכביש. נחלה. לקסיקון וטרטור. החטיבה היתה צריכה לתקוף ממזרח למערב את איזור מסורי, טלויזיה, סגול 104 וסגול 194. כדי להסח און תשומת ליבו של האויב מהתקדמותה של חטיבת אמנון. חטיבת חיים והצנחנים היו צריכים להכות מאחור. נכונים לצלוח ראשונים את התעלה כשיפתחו הצירים. בטסה סופר למח"ט, כי אחיו של המג"ד עובד נהרג בלחמו בשרותיה של חטיבת חיים, וכיוון שגיוורא עו. גיסו של עובד היה עדיין בחוקת נעדר, החלט לשלוח את עובד לביתו.

ב10 בבוקר הורה המח"ט לגדוד עוזי לשפר עמדות מח מדיה מערבה לעבר סגול 104. כהכנה לפעולת ליל הפריצה. על ציר עכביש נאספו בינתיים כלים שונים של כוח הפריצה

קיר אטום של אש

מצרי אחר. שהיה באיזור טלויזיה ומסורי. המח"ט. שחשש פן יהדור הגדוד עמוק מדי וימצא את עצמו לקראת השחר במרכז מערך האוייב. פקד על יהודה לפנות מזרחה ולשטוף יעד חי"ר, שהיה מדרום לטלויזיה.

לאור הירח שעלה אוחה שעה ולאורם של פגזי התאורה שירה גדוד עוזי. נראו על קו הרקס קבוצות גדולות של חיילים מצריים נושטים את עמדותיהם בלי קרב ונסים. במהלך התקדמותם הגיעו הטנקים למרחק כמה מאות מטרים מבסיס הטילים שעל טלויזיה. בשל קרבתם של הטנקים לא היו הטילים יעילים וגם הארטילריה הדלה להרעיש.

עד מהרה החלו הטנקים מנהלים קרבות עם אנשי החי"ר שנתרו בשטח. מספר מ"פ "כלוד", יצחק: "המצרים האלה ממש טיפסו על הטנקים. היה מקרה, שהתותחן שלי ירה על הטנק של אלקן. צעקתי לו להפסיק לירות, אבל הוא אמר, שדרך הפריסקופ הוא ראה שני חיילים מצריים מטפסים על הטנק. אנחנו ירנו שם בעוים, מפני שהמקלעים לא עבדו. חיטלנו הרבה חיילים מצריים ודרסנו רבים מאוד בתוך השוחות שלהם".

על גודד אמנון הוטל ללחוץ את האוייב עד סגול 104 (תחילת מסורי) ואחריכך להמשיך בדרכו לפי פקודה. ב-5.10 חצתה "לורה" בפיקודו של המסג"ד, אלקן, את ציר פוטון ונערכה בעמדות וב-6.45 יצא שאר הגדוד מערבה והצטרף אליה. הגדוד התקדם בתבנית דמוית האות ח"ת. כש"לורה" משמאל, "מוקדון" במרכז והמסג"ד עם "כלוד" נעים מאחור ומימין. בעת התקדמותם ירו הטנקים בכליירכב ובציוד של האוייב שנקרו להם בדכם. הם טיווחו את הארטילריה הישראלית, התותחנים פגעו פגיעות מדוייקות בכוחות האוייב. כל אותה עת נורו על הטנקים טילים מצפון כשהזורים מסתייעים בפצצות תאורה. ככל שהתקרב הגדוד לאיזור סגול 104 התחזק מטר האש הנגדית. אש האוייב היתה חזקה כל כך, עד שאלקן מתאר אותה כקיר אטום.

עם רדת החשיכה התדלדלה האש וזו הורה יהודה גלר לטנקים "לשטוף" לעבר טלויזיה. ההתקפה באה על המצרים בהפתעה גמורה. כיוון שהטנקים הישראליים באו מגבם, הטנקים פתחו בירי מחיר ובסיוע הארטילריה הושמדו משאית, נגמשים וציוד

בתוך שדה מוקשים

הדיביזיה המצרית. על גודד עמרים הוטל להמשיך צפונה על לקסיקון ולטהר את הציר. על גודד אברהם הוטל להתפרס ממימן לציר ולנקות את אמ"ר. על גודד עובד הוטל להיכנס אחרי הגדודים הללו ולטהר את השטח שבין טרטור ועכביש. המסג"ד, ישעיהו, הקצה את המשימות לפלוגות: "אהבה" בפיקודו של אהוד גרוס היתה צריכה להגיע על לקסיקון עד צומת עכביש ולטהר את ציר עכביש ממערב למורה. פלוגת "בסיון" בפיקודו של גדעון גלעדי היתה צריכה להמשיך על לקסיקון עד צומת טרטור ולטהר את ציר טרטור מערבה. פלוגת "גליון" בפיקודו של גבי ורדי היתה צריכה לעבור לפיקוד הצנחנים ולטהר את ציר נחלה לעבר מצ"מ ואחרי"כ להמשיך בטיהור צפונה. נקבע, שכאשר תסיימה הפלוגות "אהבה" רבסיון" את משימותיהן תיצורנה קשר עם המס"ט ותחזרנה אל החטיבה.

כשפנו הטנקים בחזרה לעבר פוטון עלה הטנק של נסים שלום על מוקש. ובמרהה התברר שהגודד כולו נקלע לתוך שדה מוקשים, שהנתנו בחיפזון. הטנקים החלו מהפסיים לעצמם תוואי ליציאה החוצה, או בינתיים עלו על מוקשים שני טנקים נוספים של "מוקדון". נסים שלום ירד כן הטנק פינה מוקשים בידיו וערמם ערימות. ובנתיב שנוצר נחלצו כמה טנקים. מספר יבצח בשולב"ן: "אלקן הסחוב עם מנס בין המוקשים וסימן לי לנסוע אחריי. אני יליתי על הקוליסים (החריצים) של הטנק שלו והתחלנו לנסוע. לפתע עלה טנק אב' על מוקש ואחרי"כ נפגע ממוקש גם הטנק של נסים כ"ן. הודיעו לי. שניסן נפצע פצעים קשים. כנראה מרסיסי המוקש שפגע בטנק השני. המס"ס לקח את ניסן ופינה אותו אל הטנק של קאלוש. המשכנו לנסוע אחרי אלקן ומתאם הרגשתי חבטה חזקה בטנק והבנתי, שגם אנחנו עלינו על מוקש. אמרתי לנהג לנסות להגיע, אך הטנק דמס. קצפנו. כל אנשי הצוות, החוצה ואו אריתי שהטנק כבר לא ינוע. הוריתי לאנשי הצוות להתפנות אל הטנק שבא אחרינו. אני התחלתי לפנות את המוקשים שהיו משמאל לטנק שלי וצעקתי לטנק שבא אחרי לעקוף אותי משמאל ולהמשיך. בינתיים החלו ליפול שוב פגזי ארטילריה של האוייב. רצתי אל הטנק של אלקן ויצאנו משה המוקשים לעבר פוטון. לקחנו את ניסן כ"ן אל התאג"ד ושם אמרו לנו שהוא מת. כנראה שמת בדרך". חבריו של ניסן נהגו למר, שיש לו מול למוקשים. שכן ניסן הספיק לעלות בחיור על המשימה מוקשים. בתחילת המלחמה עלה על מוקש בעת התקפה על מכשיר וטלויזיה ומרסיסי נפצע פצעים קלים. מאז המשיך להילחם ותחבושת לבנה על ראשו.

כשעלה הגודד על ציר פוטון ירה האוייב טילים מכיוון מכשיר, אך לא נגרמו כל נזקים. התברר, כי להתקפה היה אפקט עצום על כל מערך מסורי, שכן הכוחות המצריים ירו זה בזה ברוב מבוכתם. וגודד טנקים מצרי, שנשלח כדי לאתר את הישראלים טעה בשטח במשך כל הלילה. גודד אמנון המשיך על פוטון לעבר עכביש ואחרי"כ החליף את גודד עוזי בעמדות שעל חמדיה. עתה יצא גודד עוזי למשימה דומה לזו שהוטלה על אמנון. כלומר, התקפת הסחה. הגודד התקדם לצפון-מערב. לעבר מסורי ואמ"ר, אך לא נתקל בכוחות אויב בדרכו ולבסוף נערך לחניית לילה כ-500 מטרים מדרום מזרח לסגול 104.

פריצת הציר

דומה, כי המשימה הקשה ביותר באותו לילה הוטלה על גודד עובד, שהשתתף בכוח הפריצה.

עם רדה החשיכה, כשעה לפני ש"סיוור האלים" יצא לדרך, יצא כוח הפריצה בדרכו אל התעלה. משטח ההיערכות, שהיה בכספי 56, נע הכוח בשדרות כשבאשו גודד הסיור האוגדתי ואחרי גודד עמרים, גודד אברהם, גודד עובד ולבסוף הצנחנים. ואלה היו משימות הכוחות: על גודד הסיור הוטל להיכנס בציר טרטור לעבר מצ"מ. שבו נמצאה לפי ההערכה מיפקדת

מארב נ"ט

מספר מספר הסמ"ד, ישעיהו ביטל, שיצא עם פלוגת "בסיין":
"נצתי על לקסיקון צפונה. מימין ראינו שני טנקים בעורים.
כנראה של גדוד אברהם. עברנו אותם ולאחר כמה דקות הבנתי,
שאנחנו מושכים צפונה מדי ושכנראה עברנו את צומת
לקסיקון-טרטור. טילים החלו עפים לעברנו, ואני הבנתי
שעלינו על מארב נ"ט. אנשי הטנק של חזן ראו את הטנק של
אפרים ברום תקוע סמוך לסוללה. חזן עבר את הטנק, והמט"ק
סימן לו בידו כי הוא יכול להיחלץ. ממש באותו רגע נפגע
הטנק מפגז ונדלק מיד. כשהתחילו הטנקים להיפגע החלטתי
לרכו את הפלוגה, אך מערכת הקשר בטנק שלי חדלה לפעול.
עליתי אל הטנק של צביקה יוגב (מ"מ בפלוגה). אספתי את
הטנק של שלמה רוגז'נסקי, הסמ"פ. ושני טנקים נוספים והתחלנו
חוזרים דרומה. בינתיים יצר גדעון קשר אימנו ואמר, שהוא
מזהה את הצומת, אך הוא נע הלך ושוב. כדי שלא יהווה מטרה
עומדת למצרים. באותו רגע נפצתי מרסיס במצח".
הפיקוד על הטנק חזר לידי של צביקה יוגב והוא מספר:
"כשגדעון שמע שביטל פצוע הוא רצה מאוד לדעת מה מצבו
ואפילו אמר, שלא אסמך על מה שביטל אמר, מפני שהוא

הלילה היה שקט הגדוד החל נע מורחה בלי להיתקל בכוחות
האויב, כשהוא עוקף את כשוף מדרום בדרכו ללקסיקון.
עד מהרה החלו פני השטח להשתנות ואת מקום הריגות הנמוכות
תפסו תעלות עמוקות. תעלותיה של "התווה הימנית", שנחפרו
בידי המצרים. היו אלו תעלות עמוקות מאד, שלא איפשרו מעבר
לטנקים.

כ"ק"מ ממורח ללקקן, הגיע גדוד הסיוור המוביל אל מעבר
צר, שהתנועה בו היתה אפשרית רק בין שתי תעלות עמוקות.
כמה טנקים של הכוח נפלו אל תוך אחת התעלות הרושאר
בה באין דרך לחלצם. בעת ש"בסיין" נעה במעבר התדרדר גם
הטנק של גדעון גלעד אל תוך התעלה. נעשו נסיונות לחלץ
את הטנק, אך הם נכשלו. ולטנקים שמאחור נגרם עיכוב של
כחצי שעה. לבסוף הצטרף גדעון אל טנק אחר של פלוגתו.
כל אותה עת המשיכו גדודי עזי ואמנון בהתקפת ההסחה שלהם.
ההתקפה היתה בה אפקטיבית עד שהיא העסיק את כל הכוחות
המצריים שבאיוור ואיפשרה לכוח הפריצה לנוע למשימתו בשקט
גמור. כינתיים מצא גדוד הסיוור מעבר בין החלילות אל
לקסיקון ותר הכוח המשיך אחריו. כשהגיע גדוד הסיוור
ללקקן היה במקום שקט, אך כעבור זמן מה הבחינו המצרים
בשריון הישראלי ופתחו באש. היה חושך מוחלט ובמהרה החלו
טנקים להיפגע.

קנים צפונה

גבר לא נורמאלי ולא יתלונן. גדעון ניסה לארגן את הכוח מחושי. הדבר לקח זמן רב, אך לבסוף הסתדרו כשגדעון נע ראשון. אחריו אני ואחרי שאר הפלוגה. היינו מדרום לשילדות הבורעות על גדות אברתם. גדעון נסע צפונה, מימין לציר, ועלה על מוקש. הוא צעק לנו בקשר לא לנסוע מימין, אלא אך ורק על הציר. הוא החליף טנק וארגן את הכוח מחושי, כך ששלמה רוגווינסקי, הסמ"פ, נע בראש הטור. אחריו גרעון, אחר-כך הטנק שלי ואחרי הטנק של שרעבי. נשארנו ארבעה טנקים. מסתבר שהשילדות הבורעות היו ממש על הצומת ואני לא ידעתי זאת. כך קרה שרוגווינסקי וגדעון פנו מימנה לטרטור ואילו אני המכתי על לקסיקון צפונה. לאחר זמן קצר ראיתי שאני נוסע לבד והתקשרתי לרוגווינסקי. עבר זמן די רב עד שהוא ענה לי ואמר, שהוא חוזר לצומת. מכאן הבנתי שאני בדרך הנכונה וחזיתי כדי למצוא את הפניה. אך לא מצאתי איש. קראתי לגדעון ולרוגווינסקי בקשר, אך לא קיבלתי תשובה.

צביקה יוגב לא נואש ממאמציו לאתר את שני טנקים. הוא קרא בקשר אל זחל"מ המג"ד, שעמד על עכביש, אך גם שם לא שמעו מגדעון. צביקה, נשאר כל הלילה על הרשת הפלוגתית, אך לא קיבל כל תשובה לקריאותיו. רק מאוחר יותר התברר מה אירע לטנקים של "בסיק". הטנק של שרעבי, שנע אחרי הטנק של צביקה, נפל לתעלה ואנשי הצוות שלו חזרו בברגל ללקקו. טנק של ברילובקי, שאילוי הצוות גנעו, נמצא שרוף על טרסור. כקילומטר מן הצומת, ומן החקירות התברר שכל אנשיו נהרגו. עד היום לא ברור אם הייתה בקשר בין צביקה ובין רוגווינסקי החקיימה אחרי שהטנק של גדעון נפגע ואם זו הייתה הסיבה שהסמ"פ החליט לשוב על עקבותיו. מכל מקום, הטנק של רוגווינסקי נמצא גם הוא פגוע לא הרחק מן הטנק של גדעון. נראה, שאחרי הפגיעה בטנק קפצו אנשי הצוות החוצה ונהרגו בידי המצרים.

מספר מ"פ "אהבה", אהוד גרוס: "נעתי אחרי פלוגת "בסיק" על לקסיקון. כשהגעתי לעכביש התחלתי בתנועה איטית. כדי להמתין לכולם, תוך כדי ירי. פרשתי מחלקה אחת איתי. בחוד של ארבעת טנקים, ושאר הפלוגה נעה אחרי. הוריתי לכולם לנסוע עם קנים לצפון ולירות כל הזמן נמוך, כשהתחלתי לנוע הודיע לי אלי גרעון, הסמ"פ, כי הודיע הסיפי בטנק שלו נפגע כתוצאה מהתנגשות בטנק אחר והוא התחבר לטנק 111 כדי להיחלץ. בעת התנועה נאמר לי בקשר, שבטנק 24 נפגע בעינו סגן עצמן קונפורטי. וטנק 11 נפגע מפגז באחד החולים הקדמיים וצוותו פונה על-ידי 21. הסמ"פ לקח את הטנק הגורר והטנק הנגרר ואת טנק 21 והמשיך אל הגדוד. נשארו חמישה טנקים והמשכנו בתנועה ובאש. כשנראה היה לי שאנחנו מתקרבים אל כוחותינו, שהיו ממורה, בסביבות עכביש 55, קראתי ברשת חירום חש"ן לגדוד עוזי, ובקשר ענה לי מ"מ מ'זמזום'. אחר-כך דיברתי עם עוזי ווידאתי איתו. שידעים בגדוד, שבא מולם כוח על עכביש. כדי לנתק את טנק 111 מטנק הסמ"פ הפגוע, נתתי הוראה לכוח החוד לנוע באיטיות, תוך שמירה על רצף האש, כדי שהטנק הגורר ידביק אותנו. כשהגיע הטנק אלינו, שלחתי אותו לעכביש 55, ושם גם התחברנו לכוח הצנחנים השריון, שעמד המתין לפתיחת הצירים. כדי לחצות את התעלה. "בשלב זה הופעלנו ישירות על-ידי הממש"א אמנו. כשדיווחתי לו שהתחברתי אל השיריון הצנחנים, שאל אם הציר נקי ונעיתי לו שהציר לא מלוכלך, אבל בהחלט ייתכן, שיש בו עדיין ספיחי אויב, הממש"א הורה לי לחזור תוך אש קלה יותר. חזרנו מעכביש 55 אל הצומת, וקיבלנו הוראה להמתין במקום.

אל הצומת. עלית על לקסיקון באיור שבו עמדו טנקים פגועים וירדתי מן הטנק. במסיון לאחר את הטנקים שלו. אך לא הצלחתי בכך. אני מעריך שהשעה הייתה או 2 אחר הצות. ריכזתי את הפלוגה יחד עם המחלקה של דודיק כהן ועם הטנק של פליכס. שהור בניתים עם שלושה אנשי צוות בפיקוד התוחתן ישראל רום.

"בינתים התגברו היריות המצריות ולצנחנים היו אבידות כבדות. ארבעת החלמים נפגעו ובתוכם נפגעו עשרים עד שלושים איש. כשראיתי שאין בדתה מגיד הצנחנים להמשיך לפי שעה. החלטתי. בעצה אחת אצטר לנזע כדי לסייע באיור טרור. נענו על לקסיקון, ולפתע ראיתי מולי דמיון. לא ידעתי, שאלה הם חברי שלנו. אבל היכיתי ולא יריתי. לבסוף יצאו מתוך ההשיכה אחד גרום ואנשי. לאחר שהם עברו אותי פרצתי דרך הצומת ללא פקודה ותוך חיפוי עצמי. ניהלנו קרב אש והשמדנו סמונה טנקים וכלים שונים סביבם. בעת הקרב נהרג השערקשר. גירי ברגמן, שהיה טנק שבפיקוד התוחתן. ישראל רום. המשכנו צפונה ועצרנו בעמדות קלילומטר מצפון לצומת טרור. כשאולה אצלנו התחמשת. החלטנו ע"י גרוד אברהם ונענו לתחשב בלקסון."

בלייל הפריצה והלחימה על הצירים היה התאגיד של גרוד עובד בפיקוד של ד"ר קלמן גויטין הגורם הרפואי היחיד בשטח לקקון. כוח זה הגיע בשלושת החלמים ללקקון בעוד הטנקים ניהלו קרבות באיור עכביש. במשך שלושה ימים היה התאגיד מנותק. למעשה, ולא היתה כל אפשרות לפנות את הפצועים. ד"ר גויטין ביקש עזרה רפואית, ולעזרתו הגיע רופא מסיירת "שקד". פסיכיאטר במקצועו. לעזרת התאגיד נרתם גם כוח פגיו ארטילריה מסביב וגם מטוסי האוייב התקרבו באורח מדיגי. ד"ר גויטין, רופא ילדים במקצועו מספר שהרגיש תסכול נורא נוכח התנאים הקשים שבהם נאלץ לעבוד ופעמים אף לחרוץ גורלם של פצועים. בירת'חולים — אמר לעצמו — מלבד התנאים יש מומחים, וכאן אתה המומחה היחיד.

"בינתים החלה שיירת הצליחה לנזע על עכביש לעבר נחלה. אנתנו המנוע. כשאנו מזכיר למח"ט כל כמה דקות את עובדת יומנו. כל אותה עת קלטנו ברשת קשר את הנעשה באיור טרור. מאחר יותר נער ארוק שרון בצומת וכשראה אותו אמר למח"ט ברשת חשבתית. שיש באפשרותו לצלל אותו. המח"ט הורה למח"ט לקבל פיקוד על חמשת הטנקים שלנו וכיוון שלא נותרו טנקים לפריצת טרור הורה לו לפרוץ ולשתר את הציר.

"למח"ט היו בעיות במערכת הקשר של הטנק שלו. נתתי לו את הטנק שלי, ואני בעזרת הטנק של סגן יוסי כהן. המשכנו בדרך וכשהתקרבו אל הצומת נפגע טנק הסמ"ט הלפתי על פניו והוא סימן לי בידו להמשיך. נתתי פקודה לכלים שלי לנזע אחרי מר תוך ירי. ויהינה את הצומת עליפי טנק בעבר שעמד במקום ולפתע נפגע הטנק שלי פגיע ישירה מפגו. הוריתי לנזע לנזע אחרוני. נענו כמה מטרים ואז עצר הטנק. בודקתי את מצב אנשי הצוות התברר לי. שיוסי כהן. ששימש כסען קשר בעת הייתה בטנק. נפגע בהווה ונהרג במקום. הטנק החל לבעור ולהעלות עשן והחלטתי לנטוש אותו. גם הטנקים האחרים החלו לנזע לאחור. אני נעתי ברגל עם הצוות לעבר מיקבץ טנקים פגועים, שהיה מדרום לצומת.

"הטנק של הסמ"ט נפגע מפגיעה ישירה מפגו ובמנוע וצוותו נטש אותו. כל אותה עת ירו המצרים אל הצומת מיקבצי טנקים. אספתי את החיילים שהיו באיור והוריתי להם לנזע לעבר לקקון בחיפוי הסוללה המבקבלת לכביש. שמונה מתוכם ארגנו לצורך חיובת אלוהה ובה פצוע שנפגע ברגלו. התחלנו נעים ברגל דרוסה. עד שפגשנו את הטנקים של 'גלון' בפיקוד גבי ודה. שני טנקים שעלו על מוקשים נותרו מאחורינו. כשהטנקים שלהם ניצבים על הצרחים עם קולעני 0.3 יוריים לעבר האוייב שהיה בטור. בלקסון פגשתי את שלושת הטנקים האחרים של הפלוגה. התברר, כי לאחר שנפגענו תפסו טנקים אלה עמידות והשמדו כנראה שניים מתוך שלושה טנקים מצויים שעמדו באיור הצומת."

שריון וצנחנים

מספר מ"פ 'גלון'. גבי ורדי: "נכנסתי לשלב הפריצה עם תשעה טנקים מחולקים לחמש כוחות. חמישה טנקים בפיקודי וארבעה טנקים בפיקוד נחום שקד. הסמ"ט. הגעתי ללקקון ומשמע נע הכוח שלי עם הצנחנים והסמ"ט נע עם כוח צנחנים אחר מאחורי. שכהגענו לצומת נחלה התפצלנו אני נעתי עם מגיד הצנחנים על נחלה ודודיק כהן. שהיה מ"מ שלי. נע עם טנק נוסף ועם כוח צנחנים על לקסיקון לעבר טרור. נחום שקד וארבעת טנקים שלו עמדו מאחורינו. כשגעתי לנחלה. דודיק לטרור 47. ראיתי חלמים מתפוצץ מאחורי. חשבת. שדודיק כהן יורה בעטות. אך הוא ענה בשליחה. אחר"כ הוסיף, שהוא מזהה טנקים שלנו על הציר והוא מבקש לזרפם. הסכמתי לכך.

"פתאום אמר לי ישראל רום. תוחתן בפלוגה. כי המטי"ק שלו. אגבר פליכס, נפגע קשה וכי הוא מפנה אותו ללקקון. המתנתתי במקום וקראתי בקשר לדודיק כהן. דודיק לא ענה ואני חזרתי

גרירת גשר הגלילים

ביום ג' בבוקר כבר היו כוחות ראשוניים של הצנחנים השיטו את הטנקים הראשוניים על דוברות לעבר הגדה והפכו לגשר הצף הראשון על התעלה. גשר הגלילים ממזרח לציר פוֹטוֹן, ליד עֶכְבִּי ש. לאמינות של דבר, הנו, משום שחלק מתוואי הגרירה, באוויר טרטר, עדיין לא טוהר, וכך, בעוד כוחות החציצה נעים במהירות אל תוך אפריקה, נותר מאחור פרוודור צר, שהיה הכרח להרחיבו במהירות.

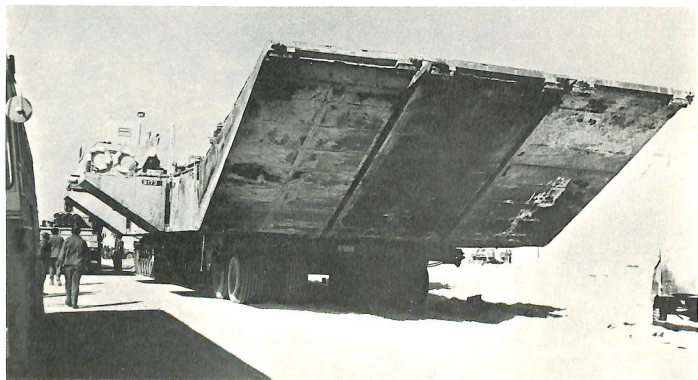
הטנקים החלו יורים ופוגעים במטרות ומשפרים עמדות. עווי הורה ל"זמום" לשפר עמדות והפלוגה התקדמה, אך לא מצאה עמדות מתאימות. אחר־כך פקד עווי על "ואנקל" לשפר עמדות בצורה דומה. יונה שטרסבורגר, הסני"פ, יצא קדימה ועפו שתי מחלקות ולפתע נורה גל של טילים מכיוון צפון-מערב, ושלושה טנקים נפגעו מיד. היו אלה הטנקים של יונה שטרסבורגר עצמו, של אמיר לייורוביץ ושל קנציקר, סני"פ "זמום". קנציקר הצליח להניע את הטנק לאחר הפגיעה, ולחזור לעבודותיו הקודמות, אך לא כן שני הטנקים האחרים.

מספר יונה שטרסבורגר: "הרגשתי עצווע בטנק וקווייתי שלא נפגעתי בצורה רצינית. הבנתי מיד שזוהי פגיעה של טיל. התוחחן והשתקשקש קפצו מן הטנק ורצו לעבר טנקים אחרים. אני נשארתי עם הנהג בתוך הטנק. כשראיתי שלא באים לחלץ אותי אמרתי לנהג, שינסח להתניע את הטנק. אך הוא אמר, שאין טעם לנהג זאת. כיוון שיררו בנו שוב והטנק ידלף, הוצאתי את עצמי החוצה מן הסיפון וראיתי שהרגל שלי קטועה. ידעתי מיד שאין לי רגל והתחלתי לחשוב איך חיים בלי זה. זחלתי כעשרה מטרים מן הטנק והנהג הצטרף אלי. ישבנו וחיכינו עד שיבואו לחלץ אותנו".

מספר המח"ט: "בבוקר יום ג' היה שקט יחסי בגיורה. לגדוד עובר ונותרו השעה טנקים מתוך 29 שהיו בידי לפני ההתקפה, ונשאר שחטיבת אמנון סבלה לבילה אבידות כבדות, קיבלתי הוראה להשאיר את מה שנשאר מגדוד עובר במסגרת חטיבה זו. במסגרת שני הגדודים האחרים היו בידי בבוקר זה 46 טנקים".

גדוד אמנון היה בעמדות על חמדיה וגדוד עווי היה לאחר תצוין הלילה כ־500 מטרים מסגול 104. היה הכרח לרחוק את הארמיה השנייה צפונה. המח"ט פקד על עווי להתקדם עם גדודו לעבר סגול 104, כדי ללחץ על צפון אמיר סגול 185.

כשהחל הגדוד בתנועה הורו לעווי מן האוגדה, באמצעות המח"ט, ליצור קשר עם חטיבת אמנון, שהיתה מערבית יותר, ומשם הורו לו לנוע לסגול 185. מדרום, במהרה נוצר מצב, שבו היה הגדוד מוקף אויב משלושה צדדים. המגי"ד איבטח את האגף באמצעות מחלקת שירתה לעבר טלויזיה. נוצר גם מגע אש עם אמיר וממרחק של 3,000 מטרים אפשר היה לראות כוח עצום. הכולל טנקים וכלי־רכב אחרים עומד באוויר אמיר, במדרון קדימה. מול הגדוד.

שוקי הפופרט, וא שנשלח לחלק את אנשי שני הטנקים, הוא מצא, כי הטנק של אמיר לייזוביץ נשרף כולו ולא היה עוד אפשרות לחלק את אנשיו. אחר־כך בא שוקי ברגל אל הטנק של יונה, ובעזרת הנגה העביר את יונה אל הטנק של רמי לוי. הטנק נע לעבר התג'ד שבע כביש 51. שם היה הצוות הרפואי בפיקוחם של ד"ר חנו טאובר וד"ר חיים יפה, עובד בלי הרף מאז ליל הפריצה. ד"ר טאובר זוכר היטב את פניו של יונה שטרסבורגר. "בעת שיונה הובא אל התג'ד", מספר ד"ר טאובר, "היה ברור לי שרגלו נקטעה. חשבתה, שגם הרגל השניה בסכנה והזמנתי מיד מסוק לפינוי. השלמתי את הקטיעה, אך כשחזקתי את סרבל ראיתיה לשמחתה, שרגל השניה לא נקטעה. יונה היה כל הזמן בהכרה ובתום הטיפול, לפני שהועלה אל המסוק. אמר לי: 'תודה, דוקטור'."

שלו, ידיעות שהגיעו בבוקר על כוונת חטיבת שריון מצרית לעלות לאורך התעלה מדרום לצפון. כדי להתחבר אל כוחות הארמיה השניה, הגיעו את המח"ט אמנון לסגור את "אהבה" להיערך בחסימה מדרום לל ק קן. "אהבה", שהיתה עדיין כוח חטיבתי, חילצה בדרכה דרומה את הטנק המקורי של גדעון גלעדי, שהתדרדר אל התעלות שטמזוח לל ק קן, וביחד עם הטנק של צביקה יונג היו עתה בפלוגה חמישה טנקים. בל ק קן תדלקה פלוגה ויצא לחסימה. בעת התדלוק נקבע, כי מעתה תהיה הפלוגה שייכת לגדוד עמרים של חטיבת אמנון.

"גלון" וחלפה לפני הצהריים בעמדות שניצבה בהן, כקילומטר מצפון טר טור, עלידי גדוד אברהם ונעה לחימוש ותדלוק בל ק קן. אחר־כך יצאה הפלוגה, בפקוד סמח"ט אמנון, למשימת פינוי נפגעים באיזור "החווה הסינית", בלילה איבטחה הפלוגה את איזור מ צ מ ד.

לאחר שנפגעו הטנקים נע הגדוד לאחור ונערך בעמדות הלילה

גרירת גשר הגלילים

אנו חוזרים אל גודו אמנון ואל אחד המבצעים החשובים של המלחמה — גרירת גשר הגלילים אל התעלה. כאמור, נקרע הגשר בעת הגרירה בלילה חלולית חיל-ההנדסה סיימה את תיקונו ביום ג' לפני הצהריים. כשנסתיים התיקון הורה מפקד האגודה "לסמח"ט לצורך גרירת הגשר. גודו עוזי היה מרותק בעמדות ולפיכך החליט "לסמח"ט להטיל את המשימה על גודו אמנון, שהיה שרוי במוראל גבוה יחסית לאחר קרב ההסחה המוצלח בלילה.

אחרי תנועה מוצלחת של כקילומטר עצרו הטנקים עם רדת החשיכה. כשהגשר חוסם את ציר פוטון, בסמוך לעכביש. "כל וד", שנעה כל העת באבטחה מפגן איבטחה במשך הלילה את הטנקים שנותרו רתומים אל הגשר. במשך הלילה הגיעו ממערב הדי היריות של הקרב המר של הצנחנים והשריון על פתחת האוויר שבין עכביש וטרטור, אוור "החווה הסינית".

הלילה חלף בשקט יחסי, כשאשני הצוותים נמים הטנקים שלהם. בבוקר נודע, כי ההתקפה על "החווה הסינית" נכשלה וכי הצנחנים נסוגו כשהם מותירים מאחוריהם אבידות כבדות. התואו למעבר הגשר, בקירבת טרטור, היה עדיין חסום. הורדה, המג"ד, היה סבור, שאין טעם שהטנקים יישארו בקירבת הגשר, והוא הציע לנתק את הגודו מן הגשר לפי שעה. ב"ב בבוקר קיבל הגודו פקודה להינתק מן-הגשר. והטנקים יצאו לעבר חמדיה.

חילוץ 2 מטוסים

בבוקר הורה המ"ט לעוזי לנסות ולחלץ עם גודו על סגול 104 1857 בדרתו מחמדיה מערבה ובעברו את טלויזיה מדרום. ההתקדמות נעשתה תוך סיור אווירי בעת המעבר ליד טלויזיה נפגע מטוס ישראלי מטיל נ"מ מצרי וטייסו נראה צונח. הטנק של סגן ישראל קורט חש לחלץ את הטייס. ממש מתחת לאפס של המצרים, ולאשי הצוות היה הכבד לערוך היכרות עם הטייס חגי תמיר מקיבוץ חוורד. לאות תודה נתן חגי לפישר הנגד את ציוד החירום שלו, ולפני שעזב את הטנק השאיר בו מכתב הוקרה בוז הלסון: "לבצי, לאהוד, למרצ'ל, — המטייס חגי תמיר, אשר חולץ עלידם בטיני לאחר שנטש את מטוסו, 'סופר מיסטר', שנפגע על-ידי טיל, ברגשי תודה, שהם יותר מהמכל — הגי".

כשהור הטנק של קורט, שנעשה סמ"ס "מומוס" לאחר פציעת קנצוקר, נפגעו שני טנקים מטילים ותבותם טנק המ"מ, חיים כץ, הדבר קרה בעת שהטנקים היו מנהלים קרב אש עם טלויזיה. חיים כץ נפצע והסערקשר יהודה בן-ציון נהרג במקום. אנשי הצוות הצליחו לחלץ את עצמם מן הטנק הפגוע אל הטנק של ישראל קורט. מאחר יותר חולץ טייס נוסף שצנח ממטוסו. הפעם היה זו הטייס גדעון שוהם מירושלים שהיה פצוע קל. במשך היום נשאר הגודו בעמדות מול טלויזיה ומזרח מסורי.

עם קבלת פקודה ירד הגודו מחמדיה לתדלוק ותחמוש בעכביש 55, וב"א אח"צ המרכז הטנקים אל הגשר. יהודה, המג"ד, ואלקן, הסמ"ד, הרגישו נבוכים עשה שניצבו מול המיתקן הענקי, שנודע, כפי שאמרו באותם ימים עליו פעם, "להציל את העם ישראל".

הגשר היה מורכב מגלילי מתכת, שקוטרם כמטר וחצי וארכם כשבעה מטרים. גלילים אלה הונחו זה בצד זה ויצרו שורת גלילים ארוכה ועליה הורכב משטח הנסיעה. שבני קצות הגשר התרוטמו כבשי הגישה, שנודע לנוח על שתי הגדות בעת שהגשר שקוע במים. את המיתקן המורכב הזה של צינורות, צירים וחישיקים למיניהם היה הגודו צריך להוביל אל התעלה.

במקום לא נמצא איש שהיה אפשר לקבל ממנו ידע מעשי על דרך הגרירה. יהודה ניסה להיווכר בסוד, שתיאר את גרירת הגשר בתרגיל "עוז", אבל עכשיו, במלחמה, לא ידע דבר על מגבלותיה של הגרירה. סביב הגשר נקhalו כמה "נחתי עזות" אך "ראש סכני" אמיתי לא נמצא. אנשי ההנדסה נראו מתוסכלים אחרי התקלה של לילה הקודם, שכן היה ברור למדי מדוע נקרע גשר: אי-אפשר לתאם את תנועתם של הטנקים בלילה חשוך. אך גם המשך הגרירה נודע להיעשות בתנאים דומים, ובזני הגשר היו אחזי הששות. לאט לאט נרתמו הטנקים אל הגשר ואחרי-כך פתחו אנשי ההנדסה והסבירו את כל האיסורים: אסור לנסוע בתוואי שינוי ישר ואסור לנסוע מדי ואסור להמשיך הצידה. "וכר", אמר אחד הנוכחים: "כל תקלה מעכבת את הגרירה לפחות ביום אחד נוסף. אלקן נתן לכל אחד מן הטנקים מספר קבע, שכולם ידברו ברשת של "לורה", לבסוף, כשהחלה השמש שוקעת, רעמו מנועי הטנקים ואלקן נתן אות לתווה.

בטנק המוביל ישב חיים אלקן ואחרי, מימין סגן דוד קופמן ומשמאל סגן מנדלובר. בארבעת הטנקים שמימין ישב, לפי הסדר, סרן גלבע, שמואל כץ, טנק בלתי-ידוע ואחרון אילן קיטיא. משמאל נעו לפי סדר, הטנקים של סרן אבי סימון, של סגן אריאל ויגר, שוב טנק בלתי-ידוע והטנק של סגן זמיר אהרון. בטנק הכולם מאחורי ישב רס"ן זוטא ספס.

הטנקים החלו מתפתחים אט-אט תרגולות שונות. נוגעות למלאכת הגרירה, אחת הבעיות הקשות היחה יציאת פקודה מתאימה, שתאפשר גינון כל הטנקים בו בזמן ופקודה דומה לגבי העצירה. הפקודות שנמצאו לבסוף היו: "היכון לתנועה! אחת, שתיים, שלוש שלוש שלוש" ונע"ו "היכון לעצירה! אחת, שתיים, שלוש עצור!"

השמדת חטיבה מצרית

האוגדת. לאחר המילוי חזרו הטנקים של "אהבה" למקומם והשמירו עוד טנקי אויב. עד שהחטיבה המצרית חוסלה כליל.

באותו יום התפרסה "גלון" באיזור סגול 112 וניהלה קרב אש עם האויב עד שעות הצהריים. בצהריים נסעו הטנקים לתדלוק בכספי 56. בעת התנועה חזרה נעצרו שני טנקים בשל תקלות טכניות ושלושת הטנקים האחרים הצטרפו אל גדוד אברהם ונערכו במסגרתו לתנוון לילה באיזור סגול 112. בערב החליפה החטיבה את כוחות "כריש" באבטחת ציר עכביש. ההחלפה בוצעה עם רדת החשיכה. והטנקים של החטיבה מצאו את הטנקים של אוגדת "ברן" כשהם ניצבים במרחק כמה עשרות מטרים מן הכביש יורים במקלעים ובתותחים צפונה. ההחלפה בוצעה בעת ירי, כשמפקדי הגדודים של החטיבה מאתרים את מפקדי הגדודים שהם מחליפים ומפקדי הפלוגות מוצאים את עמיתיהם לתפקיד. גדוד עוזי תפס את העמדות שמעכביש 51 מורחה, וגדוד אמנון את העמדות שמעכביש 51 מערבה. כשהיו הטנקים בעמדות נחלשה האש עד שפסקה לגמרי.

באותו לילה צלחו הטנקים של "כריש" את התעלה והחלו בהתקדמותם דרומה.

עד ביום ג' בערב הבחין עוזי צליחובר, סמ"ס "לורה", שנמצא בחורבה, בתנועת כוחות שריון מדרום לצפון באיזור האנם המר. ביום ד' בבוקר זוהה כוח הטנקים הזה כחטיבה 25 המצרית, ובשל כך הוחלט להתזרזר את "אהבה" לאבטחה באיזור לקסיקון 265. לאחר זמן מה שינה כוח הטנקים המצרי את כיוון נסיעתו והחל נע מורחה, ישר לעבר חורבה. כשהתקרבו הטנקים לטווח ירי פתחו ארבעת הטנקים של עוזי באש. הקליעות היו מדויקות וארבעת כלי אויב נותרו בשטח כשהם פגועים. הכוח המצרי שינה שוב את דרכו והמשיך לנוע צפונה לעבר מארב הטנקים של "אהבה". במקביל ביצע עוזי צליחובר "חבירה" בקשר עם חטיבת "נתקה" של "ברן" והפנה אותה אל החטיבה המצרית. כשהיו הטנקים המצריים במרחק של כ-3,000 מטר פתח "אהבה" באש. המשת הטנקים של אהוד גרוס עצרו את מהלכם של כ-100 טנקי אויב והשמירו לו מתוכם בלי שייפגעו כלל. כשבגלמה התקדמות המצרים גלשו הטנקים של חטיבת נתקה מן הגבעות שממזרח כשהם יורים בטנקים המצריים. הטנקים של "אהבה" המשיכו בירי עם שאולה החמושתם והם הוחלפו במקומם על ידי פלוגה של גדוד השור

צנחן פצוע

בוקר יום ה', 18.10.73, מצא את הטנקים ניצבים בעמדות מול האיוור שבין עכביש לטרטר. השטח שלפניהם נראה שקט ונקי מאוייב, אך מלא גרוטאות וכלי-רכב עשנים ופגועים. בין הכלים נראו עשרות גוויות של חללי הצנחנים, שלא חמו ונפלו במקום בלילה שבין יום ג' ליום ד'.

כשסוהר הציר הורה המח"ט ליהודה להירתם טוב עם גדודו אל גשר הגלילים. השעה הייתה 11 לפני הצהריים.

בחזרה אל גשר הגלילים

מספר יהודה: "נרתמנו במהירות לגשר, אבל נתקלנו בשתי בעיות: הראשונה הייתה בעיית הסימון הפיסי של תוואי הגרירה. הדבר היה ברור, אני ידעתי, שהאיוור שצריכים להגיע אליו הוא הקילומטר התשעים-חמישים-וחצי של התעלה, ובאופן כללי, שציר טרטר הוא ציר התנועה, אבל פרטים מדויקים לגבי התוואי לא היו ידועים לאיש מאיתנו. הבעיה השנייה הייתה, שצריך היה לארגן את הכוח הקדמי, שכלל שישה טנקי דחפור ושני דחפורים אורחיים. כך שיתגלגל קדימה לפני הכוחות ולא יעכב את הגשר. הכוח הקדמי הזה התנהל באיטיות המפעילים חששו ממוקשים עד שמפעיל טד"ח אחד תפס יזמה והתלהב מהעסק. הוא רץ איתי קדימה ואנחנו התחלנו בכל פעם לסתום

לסגן אהרון זמיר מגדוד אמנון היה נדמה, שהוא מבחין בפצוע שוכב ליד אחד הנגמשים. הוא פנה ברשת הקשר אל אלקון, הסג"ד: "האם יש לנו כוח באיוור ג'?" "לא", השיב אלקון, "כל מי שאתם רואים שם — תהרגו אותו". אבל שוכב שם מישהו באיוור הטנקים השרופים, הוא זו, אמר זמיר, ואלקון השיב: "תהרוג אותו שלא יזוז. אולי הוא סאגריסט", אבל זמיר לא ויתר, ולבקשתו בירר אלקון אם יש אפשרות שנמצא כוח ישראלי באיוור, וקיבל תשובה שלילית. זמיר היה בחור עקשן, הוא ירד מן הטנק והתקרב אל האישי. היה זה חייל ישראלי פצוע מן הקרב על "החווה הסינית", וסביבו היו פזורות עשרות הגדוד כ"50 גוויות של צנחנים ונסתייעו לשם כך במחלקת הרמ"ש.

באישור המח"ט התקדמו שני הגדודים פצועה, אך לא מצאו כל כוחות אויב בסביבה, אף כי קרב הצנחנים לפתיחת האיוור נכשל. הטנקים הגיעו בלי ירייה עד ציר טרטר ואז הובאה למקום פלוגת חיל-הנדסה כדי לטהר את האיוור ממוקשים.

לקסיקון לבין התעלה. יהודה המגיד החליט כי הגשר צריך להגיע אל המים עוד לפני החשיכה, כי ידעתי שאם לא נגיע באור, העסק הזה לא יילך.

סגן מפקד האגודה עלה על סנק המגיד, ויחד יצאו הוא ויהודה כדי לסמן את הנתיב. הסנק הבודד הגיע אל תעלה, כשהוא מותיר אחריו סימונים לתואי בין הביצות, ואחר-כך שב אל לקסיקון. שוב חלו הסחדים דוחרים לפניו ומפלסים דרך ואחריהם נעה שיירת הגשר ואלקן בראשה. באור היום האחרון הגיע גשר הגלילים אל שפת התעלה.

הגשר נכנס אל מים באיטיות מרובה, והטנקים שהותרו היו נאלצים להירתם שוב למלאכה. רק לאחר שהטחדים דחפו מאחור ושתי סירות גרירה משכו מתוך המים, התקדם גשר הגלילים ונכנס כולו אל תוך התעלה. ב־10 בלילה דיווח יהודה: "הגשר במים", וב־6 בבוקר עבר משנה "כלוד. מנדי פייבוש, ראשון את הגשר והיה הראשון למאות טנקים, שעברו עליו בבטחה בדרכם לאפריקה.

תעלה חדשה, בשעה שהאחרים סתמו את הקודמות, סתמו תעלות. הזוג גרוטאות הורדנו גבעות עיקריות וכך התקדמנו. כשאנחנו מותירים מאחורינו תוואי תנועה ברוחב 30 מטרים, במהלך הגרירה שנתה צורת האבטחה של "כלוד". עתה היו שני טנקים של הפלוגה נעים ראשונים, לפני הטחדים והשניים האחרים המשיכו לאבטח מעפון. מלבד הטנקים של "כלוד" היה באבטחה גדוד תותחי נ"מ של זחלמים, ובשמיים חנו כל העת מטוסי "מירוו" ישראליים.

כשהתקרב גשר אל ציר לקסיקון תקפו את השיירה מטוסי "מיג" רוסווי, בקרב האווירי בין המטוסים הישראליים לבין המטוסים המצריים. צפו אלפי להמיט משני צידי התעלה, והוא הסתיים. כדרך שנסתיימו כל הקרבות מסוג זה, בנצחון מטוסינו. שני מטוסים מצריים מסוג "מיג", שהגיעו לאזור, התפלו גם הם מטילי אוויר-אוויר. שירו ה"מראזים" הישראליים. ב־6 אח"צ הגיע הגשר לקסיקון. מעתה ואילך לא היה התוואי ברור, והיה הכרח לפלס נתיב נטיעה בין הביצות, שבין

שוב בחווה הסינית

הורה המח"ט לגדוד עוזי לתקופ את אמיר ואת דרום היה למעשה מיגנן טילים עצום עם תותחי נ"ט חפורים ולעבר הטנקים של חטיבת אמנון שהחלו מקיפים את

הגוף ובכל זאת עלתה על הטנק בשלווה ולגמרי בלי היסטריה כיוון אותנו אל הטנק הפגוע. הוא הוהיר אותנו לא להתקרב אל הטנק, כי הוא עלול להתפוצץ בכל רגע. אחר־כך הביא אותנו למקום נחות. כ־50 מטרים מן הטנק הבודה, אמר לנו לא לזוז וקפץ מן הטנק. המצרים ירו כל זמן לעבר טנק פגוע. רמי לנר הלך אליו ואנחנו הלכנו אחריה. זה היה בשטח חולי, קשה לתנועה וכולו שרוץ כדורים וטילים. ורמי לנר, אני לא יודע מאין לקח כוח לרוץ לשם... ואנחנו אחריה. כ־25 מטרים מן הטנק שכבו בשורה שלוש פצועים. אחד מהם חרוך לגמרי ואחר קטוע רגל. קטוע הרגל אמר לנו: 'עזבו אותי. גשו אל

השני' והשני אמר לנו: 'עזבו אותי, תפלו באחריכם'. 'שמתי לב שהחולצה של רמי לנר היתה על הרגל הפגועה של הפצוע. והבנתי שהוא הוציא אותם בעצמו מתוך הטנק. השכיב אותם במקום בטוח ורק אחר־כך רץ לתועיק עזרה, וכל זאת כשהוא בעצמו פצוע.

'היה קשה לחלץ את האנשים. התותחן ירושע קפץ והוציא אלונקה מתוך הטנק ותוך כדי כך נפגע מרסיס בחזה. אבל הוא המשיך לעסוק בהוצאת האלונקה בלי לשים לב לפגיעה. רצנו שפופים עם הפצועים וכל הזמן ירו עלינו. אל התאג"ד הגענו לאחר הפגזה שלהם ונסיעה בשטח אויב. שם טיפלו בפצועים. פתאום

ביום ה' בבוקר, בשעה שגדוד אמנון יצא אל הגשר, מסורי מדרום, כדי להרחיב את ראש הגשר. היעד באדמה, טילים תולרים וטנקים שירו לעבר הגדוד אמיר ממערב.

ממורח לאמיר עלו הטנקים על שדה מוקשים לא מסומן ובה בעת נפגעו מאש יעילה של טילים וטנקים מן האיוור הצפוני של אמיר ומבין הבתים של "החווה הסינית". תוך דקות אחדות נפגעו שבעה טנקים מתוך 24 הטנקים של הגדוד. ארבעה נפגעו ממוקשים. שניים מאש נ"ט והשביעי, טנק המג"ד, נפגע מהתקפת מטוסי אויב, ושניים מאנשי הצוות שבו נהרגו. גם בטנקים האחרים היו הרוגים ופצועים.

עזבו אותי וטפלו באחריים

מספר אברהם אופק, מט"ק ב'וואנקל': "נשלחנו לחלץ את הצוות של טנק המג"ד. כשהגענו לשם התברר, שהצוות כבר פונה. ממרחק ראינו עוד טנק אחד שלנו פגוע. פתאום ראינו ממרחק של כ־50 מטרים מישהו מפויח לגמרי. ממש שחור, רץ לכיוון שלנו. קשה היה לדעת אם זה אויב או אחד משלנו. והאינסטינקט הראשון של חיייל בקרב הורה לי לירות בו. התקרבו אליי. כשאני מכוון את ה'עוזי' לתות שלו, ומנחם אמר לי: 'אל תירה' חכה. האישי נגנף בידיים ורק. אמרתי למנחם: 'זה שבו!' אבל בשניה האחרונה ראינו שהוא לובש מדי צה"ל. עצרנו וכשהוא התקרב ראינו שזה רמי לנר. הוא היה פצוע ומלא כוויית בכל

של השבויים, לברום והמסטינים שנמצאו בכליהם, נראה שהיתה זו חולית מודיעין.

ב-10 בבוקר נעה הפלוגה לעבר מצד מזרע ובמסגרת גדרה הצגה את התעלה על גשר הגלילים. מעתה נותרה המשימה הקשה של שמירת ראש הגשר והרחבתו צפונה על כתפי החטיבה. שינוי גדריה מנז' 40' טנקים.

צוואה במסטינג

עיני כולם היו נשואות אל הכוח, שעט על המצרים המופתעים בגדה המערבית, בלי שיתקל כמעט בהתנגדות. אותו זמן המשיכו לחומי החטיבה בקרבות מרים להרחבת ראש הגשר ומסדרון הפריצה. למעשה, היה כל האזור שמאמיר וטרטר צפונה, מיגנן ג"ט ענק, מלא תעלות. טנקים, טילים וכלים אנטי-טנקים אחרים. מודיעין לקרב כמעט לא היה והלוחמים נאלצו לסמוך רק על מראה עיניהם. גם משקפות היו חסרות. באמצעי המידע הדלים האלה לא היה די חסרונן של המודיעין מעולה היה אחת השביות העיקריות לאבדו בימים באים. בקרב הלוחמים התפשט מין חרושה של עייפות וכניעה לגורל, כפי שטסר אברהם אופק: "כשראינו את הנמקים של נדב ויונה שרופים לחלוטין, לא היצי איש לעבור לידם, ותמיד כשהיינו עוברים שם, היינו ככה, בלי משים חולפים באיגון קל מסכים. יום אחד קיבלתי אומץ וניגשתי אל הנמקים. הסתובבת שם ליד הנמקים שרופים שלנו ומה שנשאר לי בכוךך זה. ה'מסטינגים' נותרו שם שלמים. זה הדבר היחיד שנשאר של שם. כנראה בגלל החומר שממנו הם עשויים. ספרתי את הדבר להכרה והחלטנו, שאם ה'מסטינגים' הם יחידים שנשארים, צריך לנצל זאת. כולם רשמו כמה מילים, מין צוואה. אני זוכר שכתבתי שם: 'אנחנו 15 עמודים — והכנסנו את הנחירי אל תוך ה'מסטינגים' שבתרמילים. איש לא ניגש מאז אל התרמילים. זה היה מן מקדש כזה. פרטי, של כל אחד." ביום שבו החלה חטיבת אמנון להצות את התעלה (19.10.73) החליף גרד אמנון את אחד מגדודי חטיבה זו לאורך ציר ש.ק. גרד עוין ששאר בעמדות היום הקודם, ממורת לאמ"ר.

בצהריים קודם תאגיד עוין מ"כ ביש 55 אל צומת "טרטר" ע"כ ב"ש. לאחר שבמקומו הקודם טיפל בעשרות נפגעים. עתה קודם תאגיד כדי לרענן את אנשי תאגיד אמנון. שעסקו במשך הימים האחרונים בטיפול בנפגעי הקרבות להרחבת מסדרון הפריצה. התאגידים נפתחה הפגזה חזקה לעבר תאגיד. אחד הפגזים פגע בניעה ישירה. ומ"מ חולית התיקונים שהיה בתאגיד נהרג במקום. אחד מנהיגי נפצע קשה ומת מאוחר יותר. מלבד זאת נפגעו הרוגים הגדוד וחובש. מספר ד"ר חגן טאבור: "ד"ר ז'ק הירש לא איבד את חוש החומר של גם כשנפצע ולפני שפוגע אמר בחיך: 'אבא שלי בא מאסרתיה ואני אראה אותו סופגים משהשבת'."

התקדמות וטיהור

ב-4.30 אחה"צ הורה המ"מ למפקדי הגדודים לחלוץ על דרום מיסורי ו"לסקל" את מערך האיבי צפונה ככל האפשר. לאחר שבעות הניצחון ניהלו הטנקים קרבות אתם על סלויזיה.

ראינו שרמי נעלם. אחר-כך התברר לנו, שהוא עלה בעצמו על האמבולנס ושם איבד כנראה את הכרתו".

פצועי גרד, שבעה במספר, פונו לצומת טרטר ו"ר"כ ב"ש. אל נגמ"ש רופא חטיבה. גם תאגיד אמנון הוצע למקום כדי לסייע בטיפול. באותה עת התחולל מעל קרב אווירי בין מטוסינו לבין מטוסי האיבי. שניים מבין המטוסים המצריים נפלו ממש בין הטנקים ואחד מן השניים התרסק ממש על טנק המ"מ. כשנכף אחת שלו נפלה משמאל לטנק והגוף נפל מימינו. למרבה המזל לא נפגע הטנק כלל. בסך הכל הופלו שם לפחות שימונה מטוסים מצריים.

עם תום ההתקפה נשאר גרד עוין בעמדות בקו שממורת לאמ"ר. על היעד נראה כלים פגועים רבים מן הירי של הגדוד ושל חטיבת אמנון. אחר-כך נעו מבין הבתים של "החווה הסינית" שתי הפוצצות גדולות, כנראה של מצבורי חומרות.

10 טנקים מצריים

בד בבד עם התקדמותו של גדוד לצפון-מזרח התקדמה אותו יום חטיבת אמנון צפונה. במקביל לקו התעלה.

"גלוח", במסגרת גרד אברהם של חטיבת אמנון, התפרסה עם שחר בעמדות שבאיזור סגול 112. ב-9 בבוקר תפסה את סגול 184 ויחד עם גדרה החלה לחלוץ צפונה לאורך התעלה. הפלוגה הלפה על מני ציר ש.ק ובקילומטר מצפון לו בעשרה טנקים "סי55". האיבי הפתיע את פלוגה ז' של גדוד אברהם וניכנס מכלי נפגעו. "גלוח" פתחה בירי, שהייתה את עשרת הנמקים והמשיכה לעבר טנקים פגועים של פלוגה ז'.

מספר גבי. המ"פ: "יורד מטה האטלריה רציני וקיבלנו פקודה לחזור להתארגנות בציר ש.ק. באותו מרחק מצפון קל מרטיס. פנינו בטנק שני אנשי צוות כאנשי הטנקים שרופים. שאר היחידים שבני הטנקים נהרגו. בערך ב-11 נבשתי והצטרפנו להתקפת הגדרה. קילומטר מצפון לציר ש.ק. לאחר מכן נע הגדוד להתארגנות בלקקן ושם גם נשארנו לחנוך לילה".

"אהבה תפסה עם שחר עמדות באיזור סגול 139 מדרום לאמ"ר. וניהלה קרב אש עם כלי האיבי. הפלוגה ויהתה פגיעות כ-3 קילומטרים מצפון לה. באיזור אמ"ר, בצומת לסקוקן ש.ק ובסגול 111. אחר-כך עברה הפלוגה את הליקטון ומרבה ונעה צפונה תוך ירי. עד שהיעדה עד קו סגול 134 ונעצרה בעמדות. בערב החלפה הפלוגה והטנקים שלה יצאו גם הם להתארגנות ולחנוך לילה באיזור לסקקן.

חולית מודיעין מצרית

ביום ו' בבוקר הבחין ראש מטהו של אריק שרון, שטס על האזור במסוק. בנגמ"ש איבי. שנע 1,200 מטרים מורת לק.ק. שני טנקים של הפלוגה בפקוד המ"פ יצאו ללכוד את אנשי הנגמ"ש. כשיווה חטיבת הטיה שנאחריו הסתתר הכלי המצרי ירו לעברו ופגעו בו. החיילים המצרים החלו ברוחם. אחד שלה לעברם את הטנק השני הוא עצמו נותר בחיפוי וירח לעבר הברחיים. לבסוף נכנעו הנפגעים. על"פי התנהגותם

מערבה השני של התעלה. הגדוד החל בהתקדמותו סמוך לשעה 9 בבוקר כשערפל סמיך מכביד על ההתקדמות. הפלוגה שנעה סמוך לתעלה. באיזור ציר ראש התקדמה בקלות יחסית. אך הטנקים המורחיים יותר, שהתקדמו באיזור לקסיקון, נתקלו בהתנגדות ובאש טילים אחדים מהם נפגעו. התקדמותם של הטנקים הקרובים לתעלה היתה קלה יותר גם משום שבאיזור זה ריכוז המצרים את כוחות המינהלה שלהם (סדנאות, בתי חולים־שדה וכו'). נוכחות הכוחות הישראליים בצד השני של התעלה עד אז מוראלית בעיקר, כיוון שיצרה הרגשת בטחון, שמצד מערב לא צפויה אש.

כדי לסייע לטנקים המורחיים הפעילה פלוגת החרמ"ש מרגמות 81 מ"מ נגד האוייב שעל לקסיקון. הפלוגה המורחית נעזרה באיזור "סיבוב דן אבידן" והמערבית המשיכה צפונה. אחר הצהריים שבה "כלוד" אל הגדוד, לאחר שעסקה באבטחת גשר הגלילים. בחילופי האש שנמשכו היו נפגעים נוספים בגדוד, ובתוכם הסמ"ד, חיים אלקן, שנפצע מפגיעת טיל בטנק שלו. באותו יום חצתה "גלון" את התעלה במסגרת גרדה והגיעה לאיזור חבית 29. "אהבה" תפסה את הרמפות (משטחי הצליחה שהכינו המצרים) ממורת לאורחה ומדרום לפוקסטר. ממקום זה נפרש לפני הטנקים של אוהד כל איזור מסורי ואמיר ומכאן ירתה הפלוגה בתותחיה בחיפוי לגדוד אמנון, תוך תיאום בקשר בין שני הכוחות.

אמיר ומסורי. גדוד עוזי תקף ממזרח לעבר "החווה הסינית" וגדוד אמנון התקדם צפונה. כשהוא מנסה ליישר קו ממזרח למערב. אבל בעוד שההתקדמות לאורך התעלה היתה קלה יחסית, הרי שבאיזור לקסיקון ומזרח נתקלו הטנקים באש ג"ט עזה ובמשחי ארטילריה.

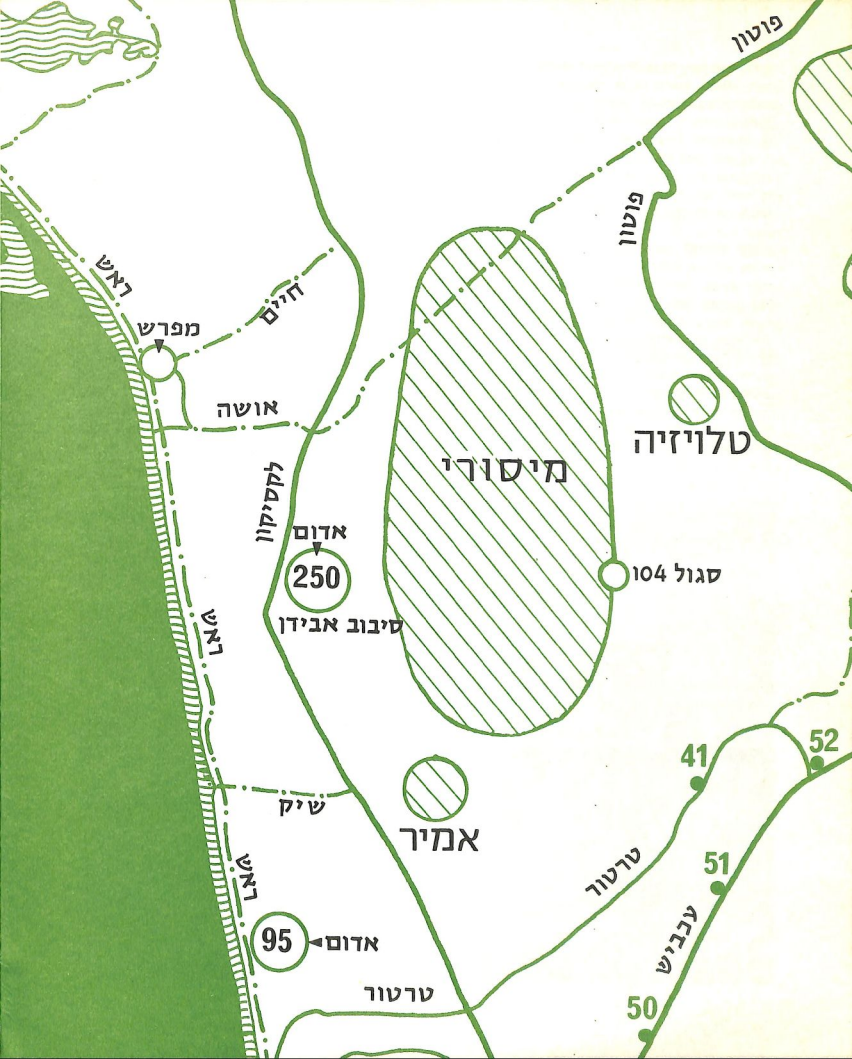
מספר עזו מור, מ"מ ב'ואנקל": "הסתערנו תוך ירי במשאיות ובכלי אויב שהיו בשטח. אחד ה'גורים' שלי ביקש רשות לירות במשאית. שעמדה מכוסה רשת הסוואה ממזרח לחווה הסינית. נתתי לו אישור. כשנפגעה המשאית התברר, שהיה זה מארב ג"ט מוסווה. שקניו הופנו לכיוון צפון־מזרח. היה שם המון חי"ר ואנחנו פגענו במיתקני הג"ט בירי מהיר. אך הירי מכונן ה'חווה הסינית' היה חזק מאוד."

גם מכון טליוויה נורו טילים וכמה טנקים משני הגדודים נפגעו אחרים פן הפצעים וההרוגים החלוצי בחסות החשיכה. לאחר שהטנקים נכנסו לחניון לילה.

זה היה ליל שבת. ובטנקים המאובקים קודשו על היין, כשמחלקות החי"מ"ש מאבטחות את החניונים. גם בלילה זה, כבהרבה לילות אחרים, הפגיו האוייב את החניונים בארטילריה.

בשבת נסוגו המצרים מן "החווה הסינית" ואחר־הצהריים התקדם עוזי לעבר מבני החווה ונערך בהם בעמדות. גדוד אמנון המשיך להתקדמותו צפונה בחיפוי של חטיבת אמנון

הקרב על מיסורי

חלפו שישה ימים מאז החל מבצע הצליחה ושלושה ימים מאז הוצב גשר הגלילים במקומו. בימים אלה המשיכה החטיבה במשימה של שמירת ראש הגשר עם שני גדודים מדולדלים ומוכים. במקביל נמשכה ההתקדמות צפונה לשם הרחבת המאוזן הישראלי, וכיום א', 21.10.73, התרחב המסדרון מ-4 קילומטרים להתחלה ליותר מ-8 קילומטרים.

חיל האוויר באוויר. "טוביה", אמר האלוף הוד, "מה אתה עושה שם?" "מגינים על עם ישראל", השיב המח"ט. "אנחנו נעזר לכם", אמר מוטי הוד, "הכל יהיה בסדר". על-פי התכנון הראשוני נועדה ההתקפה להיפתח ב-1 בצהריים. ב-12.30 חזר המח"ט אל החטיבה ווימן אליו מיד את שני המגידים לקבוצת פקודות. השניים באו, לאחר שבשעות הבוקר המשיכו ללחץ עם גדודיהם צפונה, כשגדוד אמנון מגיע עד מפרש ויורה לעבר צפון מסורי. בקבוצת הפקודות היו המח"ט, המס"ח, עוזי, יהודה ורפי מצפון, שמונה באוהו יום לתפקיד סמג"ד אמנון. רפי החל את המלחמה כמ"פ בגדוד הסיור האוגדתי. במהלך הקרבות נפצע ופונה, אך לאחר ימים אחדים עזב על דעת עצמו את בית'החולים, ושב אל שדה הקרב. תחילה מונה רפי להיות מג"ד "שאריית" גדוד עובד, שנותרו בכסגרת החטיבה, אבל הוא לא היה שבע רצון מן המינוי. "הלא קרוב" הוא ולמחרת צורף על-פי בקשתו לגדוד אמנון.

ביום א' בבוקר נקרא המח"ט לקבוצת פקודות במפקדת האלוף שרון. שישיבה בחיבת 36 בעברה המערבי של התעלה. המח"ט יצא עם המס"ח, ושני הטנקים הגיעו אל מפקדת האוגדה אחרי נסיעה לאורך תעלת המים המתוקים. האלוף שרון אמר למח"ט, שכיוון שהפסקת האש קרובה יש לנסות ולתופס את מסורי ולהמשיך ולהרחיב בכל מחיר את המסדרון צפונה. המח"ט לא היה שלם עם החלטת ההתקפה. "כבר לי היה נסיון בהתקפות על חי"ר וידעתי איך זה נגמר". סיפר, הוא אמר את דעתו למפקד האוגדה ונראה היה, שהאחרון מסכים איתו, אך הפקודה לא שונתה והם החלו מתכננים את ההתקפה.

הסיוע לא הגיע

לחטיבה הובטח סיוע מאסיבי, והמח"ט נקרא אל הטלפון, כדי לשוחח עם האלוף מוטי הוד, שהיה אחראי על פעולות הסיוע של

המח"ט לא נתן לפקדויו לחוש שאין הוא שבע רצון מן ההחלטה לתקוף את מסורי "לגו היו שעות", מספר יהודה "גם לי וגם לעוזר". אני יכול להגיד בבידוד ששטענות לא היו חריפות דיין, זאת אומרת, לא ביטאנו אותן בחריפות. כמו שהיינו צריכים לבטא. אמרתי, שהתקפת שטיפה אינה נראית לי, משום שברור שמסורי מלאה אותה בהתייבשות. כפי שהדברים נקראים מלמעלה. היה ברור, שאינה היה של גדודים שדולדלים ב־45 טנקים. לא יציל להכריע את הקרב על מסורי. גודדה שהנה שאני חיובי היא בעיית המודיעין. שאנחנו מדברים על מסורי אותנו מדברים על הגדוד דומי ביצה מפת קוד משנת 1970. זה היה אמצעי המודיעין היחיד שהיה בדינה אבל המצרים וערכו בצורה אחרת לגמרי.

סגן לשעה 1 בצעירים יצאו עוזי ויהודה לגדודיהם, כשהם מעבירים ברשתות הקשר את פקודת ההתקפה. בקבוצת הפקודות כולם. שגדוד אמנון תהיה מדרום־מערב לצפון־מזרח גודד עוזי נקראו מדרום צפון ב־1 בצעירים לא הופיעו המטוסים. וכך עוזי המתינו הטנקים כשעתים בעמדות ההתקפה. כשהארטילריה הישראלית מנחיתה חלק ניכר מ־700 הפגזים שהוקצו לשימוש. ב־2 בצעירים הופיעו אומנם כמה מבנים של מטוסים ישראליים. אך הם הופנו לבסוף לעבר מוצב מצבת החייל האלמוני שבגדה מעבר המב"ט.

המספר המב"ט: "מפקד האוגדה דחה את ההתקפה ל־3 אחה"צ. אבל גם אז לא קיבלתי סיוע אווירי. ושוב נדחתה ההתקפה ל־15.35. דקות אלו הבנתי ריכוז מטוסים נורא. אבל שוב לא היה כל סיוע. ב־15.35 הורגה שאנחנו מקבלים מיד סיוע בהמצפת מגובה רב. בקיטתי לדחות את ההתקפה עד שמונה וזאת המטוסים ויורדי את המצבות. אך קיבלתי פקודת לתקוף במקביל למטוסים. נענו בפריסה גדולה של שני הגדודים."

מלכודת אש

גדוד עוזי (הדרומי) נתקל בתחילת תנועתו ב־20 טנקים וחל מנהל איתם קרב "שיון בשיון". גודד אמנון תקף מדרום לאו־ש העבר צומת או־התל־סקיקון וצופנה. באגף השמאלי תקפו "לורה" ו"מוקדו" בפקודת המג"ד. יהודה ו"באגף הימני" בפקודת המג"ד. רפי מצפון. תקפו "כלוד" שלושה טנקים שבאו עם רפי וארבעה טנקים שסופחו קודם להתקפה בפקוד נועם לבני נוקדה "כוח בסין". בסך־הכל תקפו 26 טנקים של הגדוד. הטנקים נסעו במלוא מהירותם לכיוון צפון־מזרח תוך ירי רצוף והיעד. שגדוד קודם כבית־קברות. כפי שבת אחת מלמכות. אש. מיד התברר, שמיקומם, כפי שצויין. הן לא היה מדויק. למעשה השתרע האגף השמאלי של היעד במרחק כמה מאות מטרים ממערב לסקיקון ובו נתקלה "מוקדו". ארבעה טנקים של הפלוגה נפגעו מיד מטילים ושבו לאחור וברדד תורה עלו שניים מהם על מוקשים. "לורה" התקדמה בתוך יעד הח"ר צופנה.

הספר הסמי"ט. עוזי צליחובר: "נתיתי לצורת וראה לירות כל אחד ולהתקדם באש. שמתו לב. שאני לפני. וצעקתי בקשר לשאר הטנקים מצדי ליישר קו. וראו נפגע לנו הטנק הראשון. איני יודע ממה. גם הטנק של שפס נפגע. אנשי הטנק פונו אל התאג"ד ושם נקבע מותו של שפס.

הטנקים שיפנו פצועים החלו לנסוע אחורה ואני המשכחתי לתקוף. הצלחתי לרוקן ריכוזו ולפגוע בח"ר שחיו בעמדות ולבסוף נפגעתי מטיל. הטנק החל לטפס וראיתי שנפגעתו בירוק. ניסיתי לומר לנהג לנסוע לאחור. אך הוא לא היה מסוגל. אנשי טנק שהיה לידנו חילצו אותי. אך את הפעול־קשר שלי לא ראיתי עוד. והסיכוי אותי על סיפון הטנק "השני". מספר סגן נסים "שיום. שסתעדד בסמך למג"ד: "תוך ירי הספתי טיל בצריח. המוביטת ה־0.5 התפוצצה והתחלתי לבעור. קפצתי מן הטנק אל החלל. גלגלתי את עצמי וכיביתי את האש. הטנק המשיך הלאה עם אנשי הצוות. פתאום אני שומע את הנהג צועק. "יש ערבי שוחזל בחול. תירו עליו!". הייתי מטושטש. כי איבדתי הרכה דם. אבל את זה עוד שמעתי. הם התכוננו לירות ופתאום אני שומע מישהו צועק: "זה נסים. אל תירו! עליתי על סיפון הטנק וכשאני כולו מטושטש נתיי הוראה לירות בח"ר. אחר־כך. כשראיתי ש"לורה" נוסע אחורנית, עשיתי ביד סימן לנהג שייסוג. כשזננו אחורה פיגו אותי". כשה הטילים נמשך. תוך כמה דקות נורו שלמים רק שלושה טנקים של "לורה" המג"ד. יהודה. שראה כי אין עוד טעם להילחם. הורה לטנקים ללכת לאחור. בעת הנסיעה חזרה קרא יהודה בקשר לטנקים שבפקודו. "זה היה הרגע הקשה ביותר שלי במלחמה". חבר משיקה. הסמ"ט. "כששמעתי כיצד יהודה גלה. שהוא נהרג ונתק שלי. קורא לטנקים שלו. ואני מקבל עוד תשובה". יהודה הפעיל את פלוגת החרמ"ש לסיחור האזור כח"ר ולפינוי חילתם ופצועים מן הטנקים הנפגעים.

בין המפגנים היה עוזי צליחובר. הוא מספר: "החללים שפינה אותי נע לאחור ועלה על מוקש. לא עפתי מן החללים. כי שכבתי למטה. אך כל שאר החלילים נורונו החוצה. וגלדו. המ"ט. נהרג. ראיתי שאי־שפס לפגז אותי בלי אלונקה ולכן ביקשתי שיגישו אל טנק פגוע שעמד שם ויביאו אלונקה. בסופו של דבר לקחו אותי שני חרמ"שניקים והעלו אותי על זחלים אחר. התקדמנו אל החל האוייב וירה בנו. החללים נכנסו למחסורה. חכינו נועם ואחר־כך השמכנו. כשאינו מצטרפים שני זחלמים". ויצאנו לכביש והגענו אל התאג"ד. פיגו אותי כשאני בהרגשה קשה. ביודעי שרבים מן הנפגעים עדיין נמצאים בשטח."

בבת אחת נפגעו כל הטנקים

באגף הימני חלף הכוח על פני לסקיקון ואו נתקל בעצורים. הטנקים של "בשיון" רפי מצפון נתקלו בטילי האויים האחדים מהם נפגעו. טנקים אחרים שיכלו לנוע נשארו לאחור ופינו עמם פצועים. גם ל"כלוד" נפגעו שני טנקים. אך שמילח. המ"ט. החללים להמשיך ולתקוף. הנה סיפורו של זאב מסיל. הסע"ק קשר בטנק הנסע. מנדי בויכיש: "הפקודה הייתה לנסוע 'היי' כלומר. פולג'ו. ולהרביץ אש לכל הכיוונים. מנדי צעק בקשר כל הזמן. שאנחנו יורד מן הצופים ושעלינו לתפרס. וזה אמנם התקם בנו מאוחר יותר. אני השענתה תוך כדי נסיכה את כל המגזים התורניים. דבר שתיצל את הטנק מאוחר יותר". שאר הטנקים של "כלוד" הצו למעשה. את מסורי. ובעברם בין שוחות וחזירי הגיעו אל המדרון האווירי. שליכון טלויזיה. כאן באה עלהם התקפת טילים.

מספר המ"ט"ק שמואל קלוש: "שמילו צעק בקשר, שבעוד 100 מטרים נתחום עמדות ואז: בבת אחת, נפגעו כל הטנקים. הטנק שלי נפגע ראשון (הייתי קצונוני ימני). הטנק דםם והתותח נפגע. אך קצננו החוצה בראים ושלמים. ומספר מסלול: "בטנק שלי חדר הטיל מצד שמאל, דרך תא הטנק-קשר, הינו שהמונים עומדים. הלהב מצד פנימה הורג את מגדי בפצועו. אברהם וייס נפצע קל בצוואר ובחזה דם. מניו זינג החוצה הזוג הפעתי דרך פתח טען-קשר".

תוך זמן קצר ביותר נפגעו כל ששת הטנקים של "כלוד". מחמישה מן הטנקים יצאו חלק מאנשי הצוותים. כשהם פצועים וסובלים מכוחות, אך בטנק של מאיר אלפרט נהרגו כולם. לעורתם של אנשי "כלוד" בא עתה טנק "פטון", שהגיע אחריהם ממורה ואסף אותם. לא היה קשה לזהות בצריח המפסק של הטנק את לבורית הבלונדינית של הסמ"דר. רפי מצפון, שהמשיך לעבוד בעקבות "כלוד" לאחר שהטנקים שמסביבו נפגעו. בין הניצולים היו: זאב מסלול, יאאל הילי, אברהם זברי, אברהם וייס, פליכס פלשנר, שמילו, מגדי פייביש, קנת הגדל, שמואל קלוש ואהרונוביץ' אחדים מהם היו פצועים ונתמכו בידי חבריהם.

"ראיתי את המצרים סוגרים עלינו"

מספר שמואל קלוש: "הדרתי מן הטנק שלי את המאג' וצבתי אותו על צירוח הטנק של רפי מצפון. רפי המשיך לירות ולהשתער לכיוון התקפה. הם כדי צידוד נפגעו אהרונוביץ' ומגדי ברגליהם והם צרחו. שמילו היה על הסיפון והוא צעק להגיד לרפי להסתובב לחץ אותנו. רפי הווי לי את היד וכנראה לא שמע. כנראה מפניו היה החל לפנות חזרה לדרום-מערב, ואז הטפנו בעבר מסלול טיל. שהתחלק על הצריח ובכנס מתחת לסל הצריח. משה כהן, שהיה על פתח הטען-קשר, נהרג. ושמילו נפגע מרסיסם ברגליים. רפי נפגע בפניו מכדור או מרסיס ונפל פנימה אל תוך הצריח. הנכסתי יד. צודדתי את הצריח ושהרתי את מגדי ואהרונוביץ'. שמילו חספ את הפיקוד על הטנק, לא התקדמו הרבה והטפנו עוד פגיעה בתמסורות. היה שם חום עצום ונבוזיחו בידיים ובפנים. כולנו קפצנו מן הטנק והולחנו לעבר מתפורח שהיו במרחק כ-20 מטרים מן הטנק. רפי קפץ יחד איתנו. היו לנו שני 'עושים'. תמושתו של 'ראיתי'.

מספר פליכס פלשנר: "קפצתי מן הטנק וראיתי שוחה. נכנסתי אליה. חוץ מפחד והלם הייתי שלם. היכרתי את אבני זוברי, שהיה קצת סרוף. היה סמל שהחוקי 'עושי' יורה ימינה ושמאלה. בינתיים ראיתי את המצרים סוגרים עלינו מסביב וקצין נע בראשם".

מגדי, שהיה פצוע, לא הצליח להגיע אל השותה. ושניים מהנמצאים לידו משכוהו אחריהם תחת אל של המחסה. בעת הגרייה פגע קליע בגבו של מגדי. הוא התרומם וצעק "נפגעתי!" ואז פגע קליע נוסף בכצונו והוא נהרג במקום.

שמילו, המ"פ, הוא מסלול ברחו לכיוון אחר. מספר מסלול: "טנק נעצר והחל מתלקח החברה שנותרו רצו לכיוון מורה.

אני חספתי שני רימונים. שהיו מונחים מאחורי פריסקופ המפסק. וקפצתי למטה. התחלתי לרוץ בעקבות המ"פ. שרץ כ-10" מטרים לפני. משמאלי רצו עמי כתמישה חברה. קשפנו גם הם מן הטנק. אחד מהתמישה היה רפי מצפון. שרץ עם פרוץ מלא דם וצעק חזק כדי ריצה: 'למי יש מהסניף?' אני רצתי לפי לעבר עמדת המלשים. כ-50 מטרים מולי, המ"פ הספיק לקפץ בינתיים למחפורת עמוקה מול העמדה. תוך כדי ריצה הנכסתי רימון אחד לסיס ומן הרימון השני הנצתי את הניציה. זלע ירה צורות לעברי משמאלי ומימיני, אך אני רצתי ביוג זמק ולמולי לא נפגעתי. לפתע התרומם מולי קצין מצרי עם אקדח והחל יורה בי. גם הוא סיפסס. והשטתי את היד לאחור. כדי לרוק את הרימון, אבל חזרתי בי והחלפתי לא לרוק אותו. כי החל לבזבוז העברתי את הרימון ליד השמאלית ועשיתי תנועת זריקה בידי הימנית. הקצין השתחט תחתיו ואנשי המקלעים ברחו לאחור. בינתיים הגעתי למחפורת שהשתחפתי ליד המ"פ. מיד כסינתי את צעמנו בחול ולא זונג, אף כי המובטים הציקו לנו. כל הזמן הוזקחתי את הרימון ביד. בינתיים ששעתי משמאל, מכיוון שאר החברה, 'ירוח', 'עושי' בודדות. ינאל הלל, שהיה בתוך הקבוצה השנייה במחפורת, זינק לפתע ממקומו. רץ לעבר קצין מצרי והחל נלחם בו בקרב פנים-אל-פנים. מצרי אחר שהיה במקום ירה בו והוא נפל חלל".

מספר פליכס פלשנר: "אהרונוביץ' צעק כל כמה שניות: 'הקשר בטנק עובד'. צעקנו לו: 'בסדר. קשט'. המצרים זרקו רימון אל תוך השוחה והחלו לירות. פתאום צעק מישהו: 'בואו נרוץ אל הטנק. בתחלה סחדנו, ופתאום רצנו. היינו בערך תשעה מן חברה. התיישבנו ליד הטנק וראינו כיחה מצרית מגיעה מן הצד השני תוך כדי ירי'.

מספר שמואל קלוש: "מתעלה חבשתי את רפי מצפון. היתה לו פגיעה לא רצינית באיזור העין. החברה ירו מעט. והמצרים ירו עלינו. כנראה שלא ידעו את גודל כוחותינו ולכן לא הסתערו. לרפי היה 'עושי' ביד והוא רצה שנתחלק לכיוון כוחותינו. הווחכחנו אינו ואמרת. שכדאי שנמתח לחשיכה, אך הוא עמד על שלו ופרץ עם רינגר. הנגה שלו מן השוחה. לאחר זמן קצר התחילו המצרים לרוק רימונים. קפצתי מחוץ לתעלה ונפגעי מולושה רסיסים ברגל. נשכבתי ועשיתי את עצמי כאילו אני חלל".

מספר פליכס פלשנר: "כשהתקרבו המצרים אל הטנק הרמנו ידיים. הם חילו בערבית. ירי. ואמרנו לא לקום. אחד החברה, מאיר שמבי ערבית, הסביר לנו מה הם רוצים. כשהירמו החברה ידיים התנגד תוך שרלבאן, שהיה בטנק של רפי מצפון, אל הטנק, ניסה לחזקו ורימון לעבר המצרים. לפני שנגורק הרימון צעק אליו מישהו: 'אל תורוק, כדאי ליפול בשבי'. שרלבאן ניסה להפעיל את המקלע ואז פגע בו כדור מצרי והרגו.

"אמרנו לנו לשים את הידיים על הראש. הם צעקו כל הזמן וירו באוויר. אחר-כך אמרו לנו לרוק את הכובעים לרוקן את תוכן הכיסים. שאלו אנו לא יש לנו סכינים ואמרנו שאין. רגלו של אהרונוביץ' היתה מעוותת. ניסו להקטין. הם לא נתנו לנו. ואחר-כך סיפרו לנו שהם הרגו אותם. פתאום הופיע טנק בצד ימין ומגני רד קצין. הוא צעק מקרודות והחיללים המצרים החלו להוביל אותנו פצונה. היינו שבויים".

עם רימון לא נצור ותקווה בלב

יחיד. בפקודו של גיב, מ"פ המפקדה, גיב, שריונאי ותיק, נטל טנק מאלה שפינו נפגעים ובנטיעה על לקסיקון הגיע אל יהודה. בערב הורה המח"ט ליהודה לזוז לאחור, והטנקים נעצרו עתה בקרבת לקסיקון, כחצי קילומטר מדרום לציר או"ש. עם השיכה החלה אש טנקים מצריים על החניון. נורתה אש מרוכזת והטנקים הישראליים דילגו כ־2 קילומטרים נוספים לאחור. כאן נשארו כל הלילה.

ב־21 באוקטובר, יום ההתקפה על מסורי, סיעה "אהבה" לצנחנים באיוור פוקסטרוט ויתרה גם לעבר מסורי. בנסיון לסייע לגדוד אמנון, "אהבה" גם סיעה לצנחנים לכבוש את המתחם שמצפון לפוקסטרוט ונערכה לבסוף לחניון לילה בורדית 32.

"גלון" כבשה עם שחר את בסיס הטילים 6626 והפילה באש בקלעים מטוס מצרי שתקף אותה. בערב כבשה הפלוגה, לצידם של הצנחנים, את הגשר שעל ציר חבית 27. למחרת פתחה "אהבה" בתנועה על מסיכה צפונה, במקביל לכוחות הצנחנים. הפלוגה הובילה את גודד עמרים ובצהריים קיבלה פקודה לחצות את איסמעיליה ולתפוס את השטח שמערב לעיר. כשהיו הטנקים בקרבת מסיכה 26 בוטלה הפקודה, כנראה בשל כיבוש טילי הנ"ט שבידי האויב שבמקומו. "גלון" הותקפה אחר־צהריים בידי מטוסי אויב ובהתקפה נהרג גדי קוסמן. ב־6 בערב קיבל גבי, המח"ט, פקודה לפרוץ על חבית צפונה. ליד מסוף הדלק עצרו את הפלוגה והורו על ביצוע הפסקת האש.

בקרבת הטנק נותרו שלושה — שמואל קלוש ששכב ועשה עצמו כמת, ובמחפורת הבון המח"ט, שמילו, וזאב מסלו. מספר זאב מסלו: "במשך שמונה ימים בקרבנו נצרות מטוסים וארטילריה שלנו, והכיבונו בכליון עיניים לודת החשיכה. שמילו הוציא מניסו את דרגות הסרן שלו ושם אותן על כתפיו. אני מיד החזקתי אהריו, הוצאתי את דרגות הסמל שלי והצמדיתי אותן לידי. בינתיים נעשה חשוק החל משתדר שקט. הארטילריה פסקה והצריעים החלו מפניק את האיוור ברגל וברכס. המשכנו לשחק. ספק ערש ספק מנמנים עם הרימון הלא־נצור והתקווה ב־1300 אחר חצות הסבתי את תשומת ליבו של שמילו לריכוז.

הוא לקח אותו ולאחר כמה דקות הצליח לחוץ פנימה גפרור במקום הנצירה הורק את הרימון הצידה. הרימון לא התפוצץ. כשעה 2 אחר חצות תפסנו אומץ והתחלנו ויצאנו מתחת לחול. מימינו, במרחק 100 מטרים עמד הטנק של רפי מצפון אשף הלבית ומדי פעם בפעם התפוצצה בו החמושת. מלבד רעש ההתפוצצויות היה שקט ממכב. החלטנו לכבת דרומה, כדי להגיע אל כוחותינו. זהלנו קילומטר וכלנסנו לשדה מוקשים. התקדמנו בחילה עד שיצאנו מן האיוור. שמילו סבל מכמה רסיסים שחדרו לגולו השמאלית מתחת למפשעה ובפניו היו כוויות. ראינו שבוחילה זה לא ילך, החלטנו לסמוך על מולננה הטוב ולצעוד וקופים. הלכנו כל העת לכיוון דרום. עברנו דרך כל העמדות שלהם. שמענו דיבורים בערבית וראינו צלליות של רכב מצרי קל וכבד. ב־6:30 בבוקר הגענו אל 'החווה הסיני' וראינו את דגל ישראל מתנופף היה טוב בלב."

מזלו של קלוש לא שפר כל כך. הוא מספר: "בלילה התחלתי לחול לכיוון השטח שלנו. כעבור כמה מטרים הבחנתי בשתי גופות שהיו מוטלות כשפניתן כלפי האדמה. המדים היו של צה"ל, ויהייתן את רפי מצפון וריזנר. לא יכולתי להתקרב אליהם. כי הגיעו כלי רכב של המצרים ושמעתי קולות בערבית. המשכתי לחול דרומה. בדרך היה עלי ירי ארטילרי ובקרבותי נפלו פצצות קטיושה. ליד עברו כ־15 חיילים שלהם, כשאחד מהם מושך אחריו פצוע. התקדמתי וראיתי חניון טנקים. היה רעש גדול, הם ניהלו חילופי אש עם כוחותינו. כך הייתי נרדם ומתקדם חליפית. בבוקר מצאתי את עצמי קילומטר מצפון לחורשת הדקלים וכ־500 מטרים מזרח לקסיקון. בשלב זה החלטתי, שאני קם על רגלי ומתחיל לחפש מים אוכל, כי הייתי צמא מאוד. התקדמתי ומדי פעם השקפתי על השטח. באחד הפעמים הבחינו בי אנשי ג'ים מצרי ותפסו אותי."

גודד עזוי נאבק בטנקים כשעה וחצי וכשהשימדים ייצב קו כ־2 קילומטרים לקו אושה מול מרכז מסורי. במהלך הקרב נפגעו שני טנקים של הגדוד ממוקשים. אחר־צהריים החזיר אליו יהודה, המח"ט, קבוצה של אנשי חרמ"ש ברגל, כיוון שלא היו להם עוד חז"למים. ארבעת הטנקים ואנשי החרמ"ש נערכו להגנה היקפית ובאיוור צומת אושה לקסיקון. יהודה נזקק לתגבורת וזו באה לו ברמות טנק אחד

הפסקת אש והחזקת הקו

ביום ב' בבוקר חזר גדוד אמנון למערך של חצי קשת, ממפרש עד לקסיקון. אל הטנקים של יהודה הצטרפו לפנות הבוקר חמישה טנקי "צנטוריון" וביחד עמדו הטנקים וירו לעבר מסורי. תצפיות שנערכו גילו, כי האויב, כמנהגו לאחר קרב, נטש את עמדותיו ונסוג קילומטר צפונה. גדוד עוזי התקדם אט אט צפונה ל-אמ"ר, תוך אש. שניים או שלושה מן הטנקים נגנעו ממוקשים וצוותיהם פונה. בין הנפגעים היה גם טנק הסמג"ד.

הפסקת אש

ב־23 באוקטובר החל משתחרר שקט באזור הגדודים ניצבו במקומותיהם לשמירת הישגים בשטח ולתפיסת שבויים. ממול, על מסורי, אפשר היה להבחין בכמה מן הטנקים הפגועים, אך לא הייתה דרך להגיע אליהם ולא היה כל מושג על מה שאירע למצפון ואנשיו. כמה טנקים, שתוקנו בידי חוליות החימוש החטיבתיות, הוחזרו לרשות הגדודים ושימשו תגבורת חשובה. הטנקים של אמנון פגעו ביום ג' בטנק "טי-55" מצרי, אשר נע כשעת לעבר כוחותינו.

באזור הצפוני החל סימון קו הפסקת האש, ושני פצועים מצריים הוחזרו אל כוחותיהם. כן חולצו מן השטח טנקים פגועים של החטיבה ונעשה ניסיון לאתר שדות מוקשים. בסך כל נמצאו באזור תשע שדות מוקשים. באותו יום נתפסו עשרות שבויים מצריים שנקלעו לסביבה והם הועברו לידי כוחות המשטרה הצבאית.

ב־24 באוקטובר הוחלט לערוך בחסות ערפילי הבוקר את שיפור העמדות האחרון. כוח "מוקדון" נע על ציר אושה מזרחה, וכוח "לורה" התקדם עם המג"ד צפונה על לקסיקון עד אושה. במקביל התקדמו גם הטנקים של גדוד עוזי לצפון מערב והתחברו אל גדוד אמנון. בעת ההתקדמות עלו שני טנקים של גדוד אמנון על מוקשים מדרום לציר אושה. קו גבול זה, שנבקע עליידי שני הגדודים, היה קו הפסקת האש והוא נותר בידי צה"ל עד ביצוע ההסכם להפרכת הכוחות.

אזני כולם היו כרויות אל שידורי הרדיו ואל הבשורה על הפסקת האש. בטנקים, כנגמשי"ם, בעמדות ובעורף ציפו כולם להפסקת הירי ב־7 בערב. אך ככל שהתקרבה שעת הפסקת האש, כן התגבר קצב התותחים.

טיל סקאד

בשעה 6.55, חמש דקות לפני הפסקת האש, זועזע חניון הלילה של כוח הדרגים של גדוד אמנון מהתפוצצות אדירה. מספר ישראל פינקל, שלישי הגדוד: "פתאום הרגשתי שאני מתכסה בחול. אדום לי מול העיניים וגל חום עובר עלי. אני זוכר שקמתי ובדקתי אם כל אברי שלמי, וראיתי דליקה גדולה ותחמושת נקל מתפוצצת כ־100 מטרים ממני. כעבור שלוש דקות שמעתי את הרופא צועק שיש פצועים. רצתי לתאג"ד לעזור ומצאתי שלושה פצועים קל. הרחקנו שלושה כלירכב מן המקום ומצאנו שלוש גוויות. בינתיים הגיע ניב, מ"פ המפקדה. ערכנו מיפקד ופינינו את ההרוגים והפצועים. התברר, שחסרים אנשים, אחדים מהם מצאנו מוכי הלב בתעלת הני"ט אחרים התייצבו במשך הערב. עוד שניים הגיעו למחרת בבוקר ובסריקה שערכנו למחרת עם אנשי הרבנות, מצאנו את גופותיהם של עוד ארבעה אנשים."

הטיל, שהיה מטיפוס "סקאד", חפר בור בקוטר של כ־15 מטרים ובעומק של 4 מטרים. היו בו 500 ק"ג חומר נפץ. היה זה טיל ה"סקד" היחיד שירו המצרים במלחמה.

מתוך 111 טנקים, שיצאו למלחמה במסגרת החטיבה ב־6 באוקטובר, נותרו בידי גודי עוזי ואמנון 19 טנקים לאחר ההתקפה על מסורי. תשעה טנקים נותרו בידי "אהבה" רגלון במסגרת חטיבת אמנון.

119 מחילי החטיבה נפלו בקרב, 164 חיילים נפצעו. 18 מחילי החטיבה נפלו בשבי המצרי לאחר הקרבות על מכשיר, סלוויה, ומסורי. הם הוחזרו לישראל במסגרת ההסכם להפסקת הכוחות.

ב־10 בנובמבר שבו תשעה טנקים, שנשאר מגדוד עובד, אל החטיבה, לאחר שבשלושת השבועות שלאחר הפסקת האש עמדו שני הגדודים האחרים לבדם מול מסורי.

הגדוד שב בשעה שהחטיבה הצטרפה אל כוחות האוגדה האחרים בגדה המערבית של התעלה, אל מול הארמיה הראשונה מאז ועד הפרדת הכוחות עמדה החטיבה בכוננות מתמדת מול הצבא המצרי שניצב מולה.

מתוך שיחות אחרי המלחמה

"מה שאינני יכול לשכוח מן המלחמה הוא התמוטטות כל מה שלימדו אותנו, כל מה שהתחנכנו עליו, כל הערכים. שאני אסוג ואשאיר חברי? אנשים שנלחמו איתי שם בטנקים, כשאינני יודע אפילו מה קרה להם? אם הם חיים או מתים? את זה אני לא מסוגל לעכל עד היום."

"דיברנו על פחד, האם יש חברה שלא מפחדים? מנדי אמר: 'אני רוצה לראות את הגבר שלא מפחד. כל אחד מפחד, אבל מנסה לשמור את זה בפנים. אני ביקשתי ממנדי מגבת, כדי לנגב את הידיים, כי כל הזמן היוצתי...'

"כשהיכינו בעמדות סיפוחי למנדי על הקרב על מכשיר, כשאחד נשאר בטנק והשאר נשרפו. מנדי אמר, שהוא לא היה נוטש את הטנק עד שלא היה מחליץ את כולם. אני בטוח, שהיה מוכן להקריב את חייו כדי לחלץ את הטנק."

"היתה לי הרגשה מחורבנת. חשבתי, שחי אני לא אצא מהעסק הזה והלכתי להשאיר מכתבים למשפחה... אני לא זוכר מה הרגשתי אז בצומת הדמים, כך קראנו לצומת טרטר; יכול להיות שלא הרגשתי כלום, פשוט, היה הרצון האינסטיקטיבי לחיות ולהילחם על החיים. אולי גם לניקום, אבל אני לא זוכר פחד או יאוש. הכל עבר מהר מאוד ולא היה זמן לחשוב ולנשום. אולי טוב שהיה כך."